

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SVOBODA ČESKÉHO TISKU PO ZAVEDENÍ
„NÁHUBKOVÉHO“ ZÁKONA**

Autor práce: Jitka Stefanidesová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PaedDr. Vladimír Kříž

Katedra: Společenských věd

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Vladimíru Křížovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt:

STEFANIDESOVÁ, J. *Svoboda českého tisku po zavedení „náhubkového“ zákona: bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 67 s. Vedoucí bakalářské práce : PaedDr. Vladimír Kříž.

Klíčová slova: „Náhubkový“ zákon, pokuta, politika, právo na informace, svoboda slova, tisk, veřejný zájem, zákony, žurnalistika.

Práce analyzuje svobodu projevu a práva na informace v českých médiích po zavedení zákona č. 52/2009 Sb., který je obecně znám pod označením „náhubkový.“ Od 1. dubna 2009 tuzemským novinářům zakázal zveřejňovat policejní odposlechy, jména a jiné osobní údaje obětí trestných činů. Zákon ještě před samotným schválením odsoudili čeští i zahraniční novináři, přidala se dokonce Evropská unie, která českým zákonodárcům vytýkala a dosud vytýká omezenou svobodu slova, jež je v rozporu s Listinou základních práv a svobod. Podstatou bakalářské práce je objasnit skutečnosti, jež vedly českou politickou reprezentaci implementovat tak kontroverzní zákon, a ozřejmit vztah mezi veřejným zájmem a právem na informace. V neposlední řadě je snahou mé práce důkladně zmapovat interní předpisy velkých mediálních společností, které musely na nově vzniklou právní situaci (a tedy na hrozby až pětimilionové pokuty, neřkuli potenciální možnost odnětí svobody u jejich zaměstnanců) zákonitě reagovat.

Abstract:

STEFANIDESOVÁ, J. *Freedom in Czech media after passing so called „muzzle Act“*: Bachelor's thesis. Czech Budejovice: Institute of European and Regional Studies, o. p. s., 2011th 67 p. Thesis Supervisor: PaedDr. Vladimír Kříž.

Keywords: “Muzzle Act”, fine, politics, right to information, freedom of speech, press, public interest, laws, journalism

The thesis analyses the freedom of speech and the right to inform media after Act no. 52/2009 Coll. was introduced in Czech republic. Since 1 April 2009 the Czech journalists have been muzzled and forbidden to publish police wiretappings, names and other personal data of criminal offence victims and for this reason the act was immediately nicknamed “muzzle act”. This act, prior to its passing, was criticised by both Czech and foreign journalists and even the European Union that reproached and still reproaches the Czech lawmakers for limiting freedom of speech, which contradicts the Charter of Fundamental Rights and Freedoms. The bachelor thesis is based on attempt at claryfying the facts that led Czech politicians to introduce such a controversial act and at explayning relation between public interest and the right to inform. Last but not least the thesis introduces internal regulations of huge media concerns which journalists have to follow in relation to the “Muzzle Act” under a threat of five-million fine or even imprisoning.

OBSAH

<u>1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....</u>	8
<u>2 ŽURNALISTIKA A SVOBODA SLOVA</u>	9
<u>3 INFORMACE, VEŘEJNÝ ZÁJEM A CENZURA.....</u>	15
<u>4 „NÁHUBKOVÝ“ ZÁKON.....</u>	20
<u>5 REAKCE NA ZÁKON.....</u>	25
<u>6 „NÁHUBKOVÝ“ ZÁKON V PRAXI.....</u>	28
<u>7 INTERNÍ PŘEDPISY MEDIÁLNÍCH SPOLEČNOSTÍ..</u>	33
<u>8 Navrhované zmírnění „náhubkového“ zákona.....</u>	44
<u>9 ZÁVĚR.....</u>	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	52
PŘÍLOHY.....	67

ÚVOD

V bakalářské práci se věnuji hojně diskutovanému zákonu 52/2009 Sb., který se do povědomí laické i odborné veřejnosti zapsal pod názvem „náhubkový“. Novela trestního řádu a zákona (platná od 1. dubna 2009) zakazuje novinářům pod hrozbou vysoké pokuty nebo dokonce až pětiletého vězení zveřejňovat informace o obětech trestných činů nebo například záznamy z policejních odposlechů s výjimkou těch, které by byly použity před soudem v procesu dokazování.

Přijetí zákona mělo v České republice dopad na drtivou většinu členů novinářské obce. Reakce přišla už 3. května téhož roku při příležitosti Světového dne svobody tisku. „Platný zákon je řešením naprosto nepřijatelným a měl být změněn či zrušen,“¹ apelovalo tehdy v otevřeném dopisu 17 šéfredaktorů českých sdělovacích prostředků na předsedu tehdejší vlády Jana Fischera.

Téměř jedním hlasem začala česká novinářská společnost mluvit o konci svobody slova, o účelovosti zákona šitého na míru některým politikům nebo dokonce o kriminalizaci žurnalistů. Novinář a spisovatel Karel Hvížďala v této souvislosti uvedl: Zákony, který u nás platí, novinářinu kriminalizuje, což je v Evropě nepřijatelné.“²

Následující pojednání nemotivovala ale jen má snaha reflektovat kritická stanoviska houfně znějící z řad novinářů. Chtěla jsem také důkladně uvedený zákon poznat a kriticky zhodnotit jeho klady a zápory, a to jak ve společenském, tak v samotném mediálním kontextu, kde mne zajímalo, nakolik je dodržován.

Navíc se domnívám, že bakalářská práce může přispět k odborné debatě nad uvedeným problémem, který se podle mého soudu diskutoval dosud jen velmi omezeně. Přitom se „náhubkový“ zákon týká všech občanů České republiky a má (zejména v bulvárním médiu, které mi mimo jiné posloužilo jako pole sledování) široké dopady na redakční procesy výběru, sběru, zpracování a distribuce velkého množství mediálních sdělení.

Kromě toho mi přišlo vhodné zmínit „cenzurního“ omezování mediálního prostředí v české, respektive československé historii, protože se lze domnívat, že i „náhubkový“ zákon představuje jistou formu tlaku establishmentu na média, který může omezit jednu z hlavních funkcí mediálních koncernů – tedy chránit demokracii.

¹ *Vězení pro novináře* [online]. 2009 [cit. 3. 3. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://vezenipronovinare.cz/CZ/dopisy-a-protesty/dopis-Jan-Fischer.html>>.

² *Neviditelný pes ve spolupráci s lidovky.cz* [online]. 2009 [cit. 3. 3. 2001].

Dostupný z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/komentar-karel-hvizdala-pro-radiozurnal-ffp-p_spolecnost.asp?c=A091204_165050_p_spolecnost_wag>.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce se stala obsahová analýza samotného zákona 52/2009 Sb. a přesný popis jeho uplatnění v redakčním procesu. Pro první jmenovaný cíl jsem vycházela ze samotného právního textu, v druhém případě jsem uplatnila metodu zúčastněného pozorování.

Jako dílčí cíl jsem si vytkla jednak zmapování vývoje svobody projevu v tisku a veřejného zájmu v oblasti informací a jednak analýzu práva na informace a také zhodnocení kladů a záporů zákona 52/2009 Sb.

V praktické části práce pak podrobně rozebírám aktuální případ ze žurnalistické praxe, v němž se uvedená problematika odráží. Zároveň uvádím a analyzuji metodický materiál, který využívají novináři k této problematice v některých tištěných a elektronických médiích.

Práce se dále věnuje legislativnímu procesu včetně pozměňovacích návrhů, které vedly ke konečnému zařazení zákona do platné legislativy České republiky až k současnému návrhu na zmírnění dané úpravy. Jedná se o poměrně novou a zvlášť diskutovanou právní úpravu, a zřejmě právě proto nebyla dosud vydána žádná souhrnná výkladová publikace, která by uváděla širší interpretace a dopady zákona. Při práci s uvedenými materiály tak vyvstává řada zajímavých otázek.

Je nutné se například ptát, do jaké míry zákon chrání nevinné oběti trestných činů, nebo zda naopak kryje praktiky politiků a podnikatelů na ně vázané (v případě zákazu zveřejňování policejních odposlechů). Může zaznít i otázka, jaký má zákon dopad a co vlastně přináší pro rutinní novinářské pracovní postupy a zda skutečně plní svůj účel. Právě na tyto dílčí aspekty se snaží práce najít také odpověď.

V bakalářské práci rozebírám souvislosti a faktory, které vedly ke zmírnění zákona po dvou letech jeho platnosti. Některé zdroje přikládají hlavní důraz na vliv zahraničí včetně Evropské unie, jiné zmiňují například možné vlivy přicházející z domácího politického prostředí.

Práce také poukazuje na kauzy, které mohly k zavedení nového břemene pro novinářskou práci přispět. Tzv. „náhubkový“ zákon vyvolal v mediálním prostředí tak velkou odezvu, že novinářská obec se seřadila do pomyslného šiku a spolu s tím iniciovala petice a projekty, aby poukázaly na možnou absurditu celého zákona v domácím i zahraničním kontextu.

2 ŽURNALISTIKA A SVOBODA SLOVA

Bez svobody slova by žurnalistika, zvláště pak ta investigativní, nemohla existovat. Svoboda slova je tedy pro tuto profesi základním principem jejího fungování. Úplná svoboda slova ovšem v tištěných médiích nikdy neexistovala, což platí samozřejmě i pro Českou republiku. Situaci v novinářském prostředí, co se svobody slova týče, popsal místopředseda Syndikátů novinářů ČR Jan Punčochář. „Čeští novináři se mohli dlouhou dobu těšit z vysoké svobody slova a nyní je situace podobná. Mohlo by být tedy mnohem hůř, ale na druhou stranu také líp, k čemuž bychom měli směřovat.“³

2.1 Žurnalistika

Pojem žurnalistika pochází z francouzštiny, kdy „jour“ znamená den.

„Žurnalistika se dá charakterizovat jako specifická profesní novinářská činnost, která zahrnuje pravidelně a soustavně prováděný sběr, třídění, zpracování a distribuci aktuálních sdělení časové povahy.“⁴

Žurnalistika jako služba veřejnosti

„Novinařina je služba jako prádelna či čistírna. Novinář je tlumočnick z odborného jazyka do jazyka všeobecného a je ve službách překladu. Straní-li jazyku, z kterého tlumočí, je nesrozumitelný, je-li víc na straně jazyka, do kterého překládá, je nepřesný, zjednodušuje, je bulvární. Novinář se musí pohybovat na ostré hraně mezi lhostejností odstupu (hledisko nikoho) a neohrabaností (stranickostí).“⁵

Ne zcela všechny informace, které se k nám dostanou prostřednictvím médií, se dají považovat za opravdovou žurnalistiku. Příkladem mohou být například některé místní plátky, radniční noviny nebo internetové blogy. „Novinář není žádné právně chráněné označení povolání. Jelikož Listina základních práv a svobod garantuje svobodu slova a tisku, může se vlastně novinářem nazývat každý. Jestliže novináři hrají svoji profesní roli přiměřeným způsobem, přispívají ke komerční úspěšnosti médií a zároveň k naplňování společenské role žurnalistiky.“⁶

³ *Mladá fronta dnes* [online]. 2009 [cit. 12. 3. 2011].

Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?c=A091020_155121_media_pei>.

⁴ REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*. Praha, 2004, s. 321.

⁵ HVÍŽDALA, K. *Moc a nemoc médií*. Praha, 2003, s. 6.

⁶ MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha, 2005, s. 21.

Mediální experti se shodují, že mezi nejdůležitější funkce žurnalistiky patří následující:

- Informování
- Kontrola a kritika
- Zábava, vzdělávání
- Formulování a zveřejňování
- Socializace a vedení
- Integrace

„Od svého vzniku byly noviny především součástí každodenní historie, historie všedního dne, a přestože se na jejich stránkách vybojovaly, nebo alespoň odrazily všechny velké zápasy moderních dějin, větší část obsahu tisku byla věnována běžným všedním starostem, zájmům a událostem.“⁷

2.2 Tisk a svoboda projevu

„Média jsou v demokratických společnostech spojována se svobodou projevu. Cenzura je považována za nepřipustnou. Přitom i v demokratických systémech omezuje, tedy reguluje chování médií celá řada nejrůznějších formálních i neformálních vlivů.“⁸

Naprostá svoboda slova v tištěných médiích tedy neexistuje. A to jak v liberálních, tak v totalitních režimech.

„Svoboda tisku má plnou účinnost, jestliže je současně podporována společností, ekonomikou, ale především systémem státních institucí, tedy mohou-li novináři při řešerši volně pracovat a jsou-li podporováni v odhalování nepravostí.“⁹

„Mezi sociology, politology a dalšími humanitně a sociálně orientovanými odborníky dnes převládá přesvědčení, že čím lepší přístup mají občané k informacím, tím lepší podmínky jsou pro demokracii. V tomto smyslu mohou nová média, spolu s uplatňováním nových technologií tento přístup zajišťujících, posílit demokratické způsoby vládnutí.“¹⁰

Již zmiňované odhalování nepravostí a informování široké veřejnosti je a bylo na našem území velice problematické. V krajních případech se právě novináři mohli kvůli nepohodlnosti tehdejšímu režimu dostat na řadu let do vězení. Tato hrozba

⁷ KÖPPOVÁ, B. , KÖPPL, L. *Dějiny světové žurnalistiky*. Praha, 1989, s. 5.

⁸ MIČIENKA, M. , JIRÁK, J. *Základy mediální výchovy*. Praha, 2007, s. 107.

⁹ MOHL S. , BAKIČOVÁ H. *Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha, 2005, s. 232.

¹⁰ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*, Praha, 1998, s. 79.

v podobě odnětí svobody neplatila jen za protektorátu Čech a Morava či komunistickém režimu, platí bohužel i dnes.

Bakalářská práce má sice za cíl objasnit problematiku „náhubkového zákona,“ ještě před tím ale ve stručnosti nastíní cenzurní praxe, kterým museli čelit čeští žurnalisté v minulosti, a ty pak porovná se současným stavem. I když jsou již zmíněné cenzurní praxe v médiích staré, stejně jako média sama, záměrně poukazují na nesvobodu tisku od období Protektorátu Čechy a Morava. Zde sice panovaly daleko přísnější tresty za porušení tehdejších norem než dnes, ale mohou sloužit jako porovnání tehdejšího režimu a současnosti.

Tisk v Protektorátu Čechy a Morava (1939 – 1945)

Média v protektorátu měla za úkol pracovat ve prospěch nacistické okupační moci. „O tisku rozhodovaly jak okupační, tak protektorátní úřady. Přitom okupační úřady byly nadřazené protektorátním. Konečné slovo měli vždy vykonavatelé německé okupace. Od nich přicházela iniciativa, stejně jako všechna zásadní rozhodnutí. Okupační moc adaptovala legislativu první republiky a k výkonu cenzury zneužila cenzurní praxe druhé republiky.“¹¹

Novináři byli v tomto období pod obrovským tlakem a drobnohledem. Snažili se proto vyhýbat „nebezpečným tématům a raději se uchýlovali k těm nekonfliktním, snažili se čtenáře spíše uklidňovat kulturními články. Nic jiného jim také nezbývalo.

„Český legální tisk zastával ve společnosti problematičnou roli. Na jednu stranu představoval tribunu aktivistického, proříšského až kolaborantského názorového proudu. Na druhou stranu, navzdory tomu, že byl pod dohledem německé okupační moci, byl součástí české protektorátní politiky, byl významnou protektorátní institucí. Protektorátní vláda měla zájem, aby tisk vyjadřoval její postoje, podporoval ji ve veřejnosti a zároveň na sebe bral jisté nepříjemné důsledky její podřízenosti okupační moci.“¹²

Redakční systém v období protektorátu se s tím nynějším se shodoval v tom, že za obsah novin přebírali zodpovědnost přímí nadřízení novinářů, tedy šéfredaktoři. Na práci šéfredaktorů však v tomto období dohlížel ještě jeden orgán.

¹¹ KONČELÍK, J. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha, 2010, s. 87.

¹² KONČELÍK, J. *Studijní materiály a texty k přednáškám z dějin médií 1938-1989*. [online]. 2008 [cit. 10. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.koncelik.eu/>>.

„V každém listě pracovali úředníci Ústřední tiskové dozorcí služby, kteří dohlíželi na texty určené ke zveřejnění a vykonávali cenzuru přímo v redakci..“¹³

Konec druhé světové války znamenal pro svobodu slova v tištěných médiích logicky velký převrat. „Po válce byla obnovena platnost zákonů a nařízení z doby před rokem 1938, ale politické strany neuplatnily dřívější cenzurní praxi.

V České tiskové kanceláři (dále jen ČTK) se mezi lety 1918 – 1948 se na postech redaktorů vystřídal přibližně 400 zaměstnanců. „Politického dohledu se ČTK od roku 1918 do roku 1948 nezbavila nikdy. Zpravodajskou tvorbu deformovala cenzura válečná, československá, protektorátní, exilová i lidově demokratická. Na dlouho dopředu dokonce určila podobu redakcí, práci redaktorů i způsob vydávání zpráv abonentům.“¹⁴

Rok 1948 – 1967 ve znamení komunistické cenzury tisku

V poválečném období se moci pevně uchopili komunisté a postupně upevňovali své postavení a moc. Pro média znamenal rok 1948 pod nadvládou KSČ naprostou izolaci od takzvaných „závadných informací“, které by se mohly prostřednictvím tisku, televize nebo rozhlasu šířit mezi obyvatele země. Zpravodajství tak začalo podléhat cenzuře, podobně jako za protektorátu. Novináři se stali služebníky režimu, dalo by tedy říci, že komunisté zcela převzali kontrolu a řízení médií. Přitom jim byli vzorem komunisté ze Sovětského svazu a také „osvědčené“ praktiky z dob německé okupace. S nástupem nového modelu veřejné komunikace navíc pozastavili komunisté tisk některých periodik.

„Po únoru 1948 zastavila KSČ několik set periodik, (například časopisy Dnešek, Kritický měsíčník, Listy či Vývoj), zbylým tiskovinám diktovala přiděl papíru, postátnila vydavatelství a rozhlas a zavedla přísné kontroly mediální produkce i personálního obsazení redakcí.“¹⁵

Komunistická strana vydávala sama deníky: V Praze to bylo Rudé právo, v Ostravě Nová svoboda. V Brně pak vycházel týdeník Rovnost. Z časopisů to byly například Květy, Nová mysl či Funkcionář.

Dohled nad médii zajišťovala nová instituce, která fungovala jako samotný útvar ministerstva a byla zřízena až pět let po převratu. Specializovaná cenzurní

¹³ KONČELÍK, J. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha, 2010, s. 91-92.

¹⁴ STEJSKAL, J. *Zprávy z českého století*. Praha, 2008, s. 343.

¹⁵ KONČELÍK, J. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha, 2010, s. 138.

instituce s názvem Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD) vznikla tajným usnesením vlády ze dne 22. dubna 1953.

Kromě médií kontrolovala HSTD také knihovny. Měla za úkol dohlížet nad „očistou knižního fondu od již zmiňované „závadné literatury“.

„Pracovnice tehdejší Ústřední lidové knihovny hlavního města Prahy měly zásadní podíl na realizaci třetí, nejkomplexnější fáze cenzury knihoven. Přípravy započaly v polovině roku 1952. Tehdy se začaly objevovat požadavky, aby se prověrka knižních fondů urychlila.“¹⁶

Pracovník (HSTD) neboli cenzor pracoval po vzoru Němců v každé tiskárně a redakci. Například v budově Českého rozhlasu pracovalo až pět cenzorů. Každý z nich měl navíc své číslo, které uváděl v tisku, knihách nebo filmech.

„V druhé polovině šedesátých let 20. století došlo k reorganizaci kontrolního systému. Cenzurní úřad byl přejmenován na Ústřední publikační správu. Nový přístup komunistů k řízení médií vyvrcholil v létě 1968 přijetím zákona, který označil cenzuru za nepřípustnou. Po okupaci Československa v srpnu 1968 byla cenzura znovu nastolena a byl zřízen Úřad pro tisk a informace (ÚTI).“¹⁷

S federalizací ČSSR se od roku 1969 zavádí na Slovensku Slovenský úrad pre tlač a informácie. S příchodem 80. let vznikl cenzurní orgán Federální úřad pro tisk a informace, který zastřešoval oba republikové úřady. Ty byly v roce 1988 úplně zrušeny. Pravomoci přešly na odbory tisku a informací republikových ministerstev kultury.

Roli novináře, jež měl hlavní poslání, a to sloužit režimu, dobře vystihl Stanislav Budík, který působil v letech 1934 – 1936 jako šéfredaktor Rudého práva.

„Bujela frázovitost, poklonkování, reportér vyslaný do terénu mluvil jen s ředitelem, funkcionáři a vzornými pracovníky a málo se staral o to, co mají na srdci dělníci nebo technické, rozmohlo se „konzultování“, kdy šéfredaktor spěchal s každou novou myšlenkou za nadřízenými orgány.“¹⁸

Novinář, který byl pro tehdejší režim nespolehlivý a odmítal se ztotožnit s nastoleným režimem, měl problémy s akčními výbory. Ty ztěžovaly či dokonce znemožňovaly takovým zaměstnancům od roku 1948 výkon jejich povolání.

Personální čistky měl pak za úkol vykonávat akční výbor svazu novinářů. „Novináři, kteří nebyli ochotni spolupracovat, byli ze stavovské organizace hromadně

¹⁶ ŠÁMAL, P. *Soustružníci lidských duší. Lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století*. Praha, 2009, s. 187.

¹⁷ REIFOVÁ I. A KOL. *Slovník mediální komunikace*. Praha, 2004, s. 29.

¹⁸ BUDÍN S. *Jak to vlastně bylo*, Praha, 2007, s. 133.

vylučování a se ztrátou členství zároveň ztráceli i možnost pracovat v médiích. Na svém zasedání 25. února tak akční výbor Svazu českých novinářů vyloučil prvních 17 protikomunisticky orientovaných novinářů, zejména ze Svobodného slova.“¹⁹

Svoboda tisku a současné právní úpravy

Svoboda tisku je v dnešní době jednou z nezbytných podmínek, které mají za úkol plnit základní společenskou funkci médií. „Svoboda tisku sloučená se svobodou slova v rámci širší svobody projevu je součástí základních lidských práv a svobod prosazovaných v demokratických politických systémech, formulovaných jak v mezinárodních úmluvách, např. ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN nebo v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy, tak také v základních demokratických společenstvích, u nás je to Listina základních práv a svobod.“²⁰

Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.), zaručuje svobodu slova, a to přímo v článku 17, v němž je uvedeno:

- Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem obrazem nebo jiným způsobem vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje bez ohledu na hranice státu.
- Cenzura je nepřípustná.
- Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky stanoví zákon.“²¹

První tři body zaručují svobodu projevu a právo na informace a zároveň nepřipouštějí cenzuru, ale bod 4. a 5. jakoby tato předchozí ustanovení vzápětí negoval, a i když je to nepravděpodobné, jako by část politiků již v roce 1993 se zavedením obdobného zákona, který by znamenal jisté omezení novinářské síly, za které žurnalisté od roku 2009 považují „náhubkový“ zákon, částečně kalkulovala.

¹⁹ KONČELÍK, J. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha, 2010, s. 168.

²⁰ OSVALDOVÁ, B., et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha, 1999, s. 180.

²¹ Parlament České republiky. *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, 1993* [online]. 1992 [cit. 10. 1. 2001]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

3 INFORMACE, VEŘEJNÝ ZÁJEM A CENZURA

3.1 Informace

O informacích se v současné době mluví jako o nejcennější komoditě vůbec. Zvláště významnou a klíčovou roli hrají v práci žurnalisty. Právě na informacích je postavená převážná část práce novináře.

„Slovo informace pochází z latinského „informare“, které znamená uváděti ve tvar, dodávati tvar, podobu, formovat, tvořit. S pojmem informace se setkáváme již ve středověkém obchodě, v soudnictví a církevním životě. V současné době se výraz informace používá ve čtyřech základních významech jako:

- početní míra odstranění neuspořádanosti, míra organizace v systému
- psychofyziologický jev a proces v lidském vědomí
- signály, impulzy a obrazy cirkulující v technických zařízeních
- výraz různorodosti v objektech a procesech živé, popř. i neživé přírody.“²²

Kvalita informací

Pokud mají být informace v žurnalistice opravdu cenné, musí být kvalitní a pravdivé.

„Kvalita je důležitá pro rozhodování o tom, jak je žurnalistika interpretována a jaké tedy budou její účinky. Sdělení a také jeho status důvěryhodné informace musí dorazit k příjemci, což se děje tak, že původci sdělení dodržují jisté technické a estetické standardy.“²³

Pokud jsou všechny tyto standardy dodrženy, může být tato informace účinně přenesena k příjemci. Kromě kvality je kladen velký důraz na slušnost, serióznost a důvěryhodnost. „Z toho hlediska novináře neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně napravena.“²⁴

Právo na informace

Právo na informace je zásadní jak pro novináře, tak pro příjemce zpráv. Právě novináři hrají jakéhosi prostředníka mezi například státním orgánem a širokou veřejností. Sama veřejnost by se jen těžko zajímala o společenské dění tak jako žurnalisté, kteří na svých právech staví svou práci. Média jsou tedy v tomto případě zcela nezastupitelným zdrojem informací a mnohdy také sehrávají významnou roli při vytváření veřejného mínění.

O právu na informace pojednává zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Jeho hlavní podstata spočívá v povinnosti veřejných institucí, státních

²² CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha, 1998, s. 11, 12.

²³ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Praha, 2004, s. 45.

²⁴ VYMÉTAL, Š. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha, 2008 s.75.

orgánů a orgánů územní samosprávy poskytovat informace, které se vztahují k jejich působnosti. Důvodem je skutečnost, že hospodaří s veřejnými financemi.

Jak jsem již zmínila, bez informací by nemohla žurnalistika, zvláště ta investigativní, fungovat, nebo by fungovala velmi špatně. V praxi novináři využívají dva typy informací. Jeden z nich jsou takzvané oficiální informace, získané například z tiskových nebo policejních zpráv. Pak záleží na každém novináři, jak se zprávou naloží. Buď ji přestylizuje a je s prací hotov, nebo se jí snaží dál rozvinout a zjistit co nejvíc podrobností, k čemuž se musí pokusit získat další informace vlastní prací.

Tiskový zákon a ochrana zdroje a obsahu informací

Další, velmi častou formou získávání informací, jsou tudíž informace od utajených zdrojů. Novinář má podle zákona § 16 zákona č. 46/2000 Sb. , o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, ve znění pozdějších předpisů (tiskový zákon) právo ochránit zdroj informací a následně tyto informace zveřejnit.

Podle předsedy syndikátů novinářů Miroslava Jelínka se konstruktéři při přípravě tiskového zákona záměrně vyhýbali pojmu novinář.

„S výmluvami, že tato profese není ničím výjimečná, že novinář má stejná práva jako každý občan a že je těžké vytvořit definici novináře. Proto se v § 16 nakonec objevilo toto ustanovení, ve kterém stojí, že „fyzická nebo právnická osoba, která se podílela na získávání nebo zpracování informací pro uveřejnění nebo uveřejněných v periodickém tisku, má právo odepřít soudu, jinému státnímu orgánu nebo orgánu veřejné správy poskytnutí informace o původu či obsahu těchto informací.“²⁵

Syndikát novinářů České republiky zastává zcela odlišný názor. Nejprve požadoval, aby v zákonu bylo definováno postavení novináře, jeho práva i povinnosti. A aby jednou z jeho povinností bylo utajit zdroj informací, pokud si to informátor přeje. Záležitost zveřejnění zdroje informací - samozřejmě pokud nejde o informace, které umožňují zabránit trestnému činu - není podle názoru syndikátu věcí ani novináře, ani vydavatele, ale informátora. Jakýkoli nátlak na novináře, aby prozradil zdroj, by pak byl nezákonný. Syndikát novinářů ostatně uvedenou skutečnost zapracoval do svého etického kodexu.

„Jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže.

²⁵ *Tiskový zákon*. [online]. 2005 [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://zakony-online.cz>>.

„Ústavní soud svým rozhodnutím prolomil zeď, kterou tiskový zákon konzervuje, a protože politici v současné době tu a tam hovoří o možnosti novelizace tiskového zákona, mají příležitost. Má-li tisk sehrávat roli hlídacího psa, musí být novinář chráněn před nátlakem všeho druhu: policie, soudu, ale i vydavatele.“²⁶

První pokuta za utajení zdroje

I když je ochrana zdroje a obsahu informací v českém právním řádu zakotvena v ustanovení § 16 tiskového zákona a garantuje fyzickým i právnickým osobám, které se podílely na získávání nebo zpracování informací pro uveřejnění nebo informací uveřejněných v periodickém tisku, právo odepřít například soudu nebo jinému orgánu veřejné správy, v praxi to ne vždy úplně platí.

Důkazem může být případ investigativní novinářky Sabiny Slonkové, která odmítla sdělit, jakým způsobem získala nahrávku politika a lobbyisty, protože ji soud potrestal na návrh žalobce Jana Binka pokutou ve výši 20 tisíc korun. I když právo na ochranu zdroje zaručuje Ústava ČR i tiskový zákon, existuje výjimka, která znemožnila Slonkové podat odvolání.

„Podle ní se novináři nemohou odvolat v případě úniku osobních údajů, pokud se jich dopustil zaměstnanec státní správy. Tato historicky první pokuta českému novináři, respektive novinářce, padla shodou okolností přesně den poté, co poslanci posvětili daleko přísnější postihy za jejich práci. Zakázali zveřejňování odposlechů. V případě Sabiny Slonkové šlo o únik videonahrávky z pražského hotelu Savoy. Tam se sešel lobbista Miloslav Šlouf a kancléř prezidenta ČR Jiří Weigl. Schůzka se odehrála několik dní před loňskými prezidentskými volbami.“²⁷

3.2 Veřejný zájem

Úplná definice veřejného zájmu neexistuje. Nevysvětluje ji ani právní systém České republiky, ani mezinárodní smlouvy na naši republiku vázané. Nelze se tedy příliš divit, že otázka veřejného zájmu je předmětem laické i odborné diskuse. Každopádně platí, že novináři se ve „veřejném zájmu“ snaží získávat pomocí odposlechů nebo jiných zásahů do soukromí soukromé informace a jejich následné zveřejnění obhajovat tvrzením, že jsou tyto informace právě ve veřejném zájmu.

²⁶ *Hospodářské noviny*. [online]. 2008 [cit. 1. 1. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-16998350-miroslav-jelinek-ochrana-zdroje-v-cem-je-verdikt-prulomovy>>.

²⁷ *Mladá fronta dnes*. [online]. 2008 [cit. 1. 1. 2011].

Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?c=A090206_114711_media_nel>.

„O veřejný zájem jde především v případech, kdy se jedná o vyjasnění trestného činu, ochranu veřejné bezpečnosti, morálky, nebo zdraví nebo o zabránění uvedení veřejnosti v omyl.“²⁸

Anglický překlad public interest se dá vykládat jako celoskupinový zájem, tj. takový zájem, který přesahuje zájem jednotlivce.

„Ačkoliv veřejný zájem patří mezi důležité právní instituty a operuje s ním celá řada právních norem, platné právo neobsahuje jeho definici. Veřejný zájem se proto řadí mezi tzv. neurčité právní pojmy. Veřejný zájem se chápe jako protiklad zájmů soukromých, od nichž se liší tím, že okruh osob, jimž tento zájem svědčí, je vždy neurčitý. Může přitom jít o zájem celospolečenský. V demokratickém právním státě je však nepřipustné hovořit o státním zájmu, jemuž se občané musí podřídit, taková představa je vlastní totalitním diktaturám.“²⁹

3.3 Cenzura

„V liberálních i totalitních režimech na celém světě musí novináři neustále bojovat proti politické cenzuře. Jistý druh cenzury je naprosto omluvitelný (kvůli národní bezpečnosti a ve válečném období novináři chápou, že je třeba uplatnit jistá omezení toho, o čem mohou informovat). Jiná cenzura není omluvitelná.“³⁰ A přesto v různých formách existuje všude.

Pojem cenzura pochází z latinského slova „censore – oceňovat“. Censur je původně odhad jmění římských občanů, který prováděli censoři a od něhož se odvozovala výše předepsaných daní.

Cenzuru lze tedy definovat jako jisté mocenské zásahy do médií, které jsou určené pro širokou veřejnost. Cenzura existuje v každém typu společnosti. „V diktátorských, resp. totalitárních režimech se stává organickou součástí výkonu a u udržení moci a dostává podobu striktních proplánovaných opatření, často dlouhodobé a systematické povahy.“³¹

Bez toho, aniž bychom brali ohled na politické uspořádání, existují čtyři typy cenzury rozlišené podle toho, jaké motivy vedou k uplatnění cenzurních zásahů.

- Morální cenzura. Spočívá v tom, že vládnoucí moc chrání své morální standardy tím, že občany „chrání“ před vlivem jiných standardů.

²⁸ VYMĚTAL, Š. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha, 2008, s.76.

²⁹ *Iuridictum Encyklopedie o právu*. [online]. 2011 [cit. 2. 1. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://iuridictum.pecina.cz>>.

³⁰ McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Praha, 2004, s. 97.

³¹ JIRÁK, J. *Masová média*. Praha, 2009, s. 363.

- Vojenská cenzura. Uplatňuje se při vojenského konfliktu, kdy je nutné snažit se o utajení informací, které by mohly napomoci nepříteli. V období válečného stavu funguje vysoká dobrovolná samoregulace médií, tedy jev, který se označuje jako vnitřní cenzura.
- Politická cenzura. Omezení svobody tisku a svobody vyjadřování, které by mohly ohrozit vládu. „S politicky motivovanou cenzurou se setkáváme v nedemokratických zemích, ale i v demokratických, které se snaží zákony regulujícími svobodu slova zamezit jistým radikálním názorům, aby vůbec pronikly na veřejnost.“
- Náboženská cenzura. Je v zemích, kde je vláda silně pod vlivem určitého náboženského vydání.
- Autocenzura. Je poměrně běžný typ cenzury rozšířené především mezi novináři. Ti sami a záměrně filtrují informace tak, aby je nebylo možno jakkoliv postihnout.³²

4 „NÁHUBKOVÝ“ ZÁKON

Tzv. „náhubkový“ zákon č. 52/2009 Sb., zakazuje od 1. dubna 2009 českým sdělovacím prostředkům zveřejnit informace o obětech trestných činů. Mnozí novináři brali tento krok ministerstva zprvu jako reakci na kauzu týrání dětí v Kuřimi, v níž média, jak seriózní, tak bulvární, ignorovala ochranu „postižených“ dětských obětí a po několik týdnů předkládala veřejnosti opakovaně intimní fotografie dětí včetně celé jejich identity.

³² JIRÁK, J. *Masová média*. Praha, 2009, s. 364.

„U dětí má ochrana soukromí přednost před hodnotou informace. Při zpravodajství tisk bere vždy zvlášť ohled na zájmy dětí a mladistvých... Zprávy o prohřešcích mladistvých nesmí ztěžovat nebo bránit jejich možnému znovuzačlenění do společnosti.“³³

„Ochránit dětské oběti trestných činů je samozřejmě správný záměr, návrh legislativy však obsahoval i některé problematické body. Jde o obecný zákaz informovat o všech obětech závažných zločinů (například násilných), pokud k tomu nedají souhlas. Takový zákaz může vést v konečném důsledku k absurdní situaci, kdy média nebudou moci informovat, že se někdo pokusil o atentát na prezidenta republiky - neseženou totiž souhlas hlavy státu. Stejně tak může být problém zveřejnit jméno dobrého známého nějakého politika, který byl zavražděn jiným dobrým známým téhož politika.“³⁴

Čeští novináři si nedokázali zmíněný zákaz představit v každodenní praxi. Další změna přišla pak s pozměňovacím návrhem poslance Občanské demokratické strany Marka Bandy. Jednalo se o úplný zákaz zveřejnění informací z policejních odposlechů, pokud nebyly před soudem použity jako důkaz. Návrh zákona nepřipouští žádné výjimky, a to ani v případě veřejného zájmu, na který zákon nebere zřetel, a ani se v něm neobjevuje.

Novináři tak přestávají být „hlídacími psy demokracie“ a mají zákaz zveřejnit odposlech, který například odhalí nekalé chování politika. Zákon nezapomněl ani na ty, kteří by takovýto odposlech médiím poskytli. Dosud nebyli státní zaměstnanci za únik informací totiž nijak trestáni.

I přes námitky Senátu a zástupců předních sdělovacích prostředků prezident Václav Klaus tuto zákonnou úpravu podepsal.

Pokud média zveřejnění výčet předešlých „zakázaných informací,“ hrozí odpovědnému novináři pokuta do výše pěti milionů korun nebo odnětí svobody na pět let.

4.1 „Náhubkový“ zákon nejen jako ochrana obětí trestných činů

Prvotním záměrem na začátku roku 2009, kdy ministerstvo spravedlnosti předložilo vládě novelu trestního řádu a dalších zákonů, bylo ochránit oběti trestných činů v již zmiňované kuřimské kauze. Řada novinářů ze seriózních vydavatelství

³³ VYMĚTAL, Š. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha, 2008, s.77.

³⁴ *Vězení pro novináře*. [online]. 2009 [cit. 3. 3. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://vezenipronovinare.cz/CZ/jak-vznikl-zakon/>>.

v touze po zpravodajské senzaci, kterou by nikdo jiný neměl, byla názorným příkladem neetického chování vzhledem citlivosti případu. Tento problém, který v kauze nastal, vylíčil šéfredaktor Deníku Rovnost Pavel Macků.

„Základním a bytostným pravidlem každého seriózního žurnalisty je psát pravdu a této pravdy se dopídit v každém případě čestnými prostředky. V kauze týraného chlapce z Kuřimi (květen 2007) však redaktorka celostátního deníku použila k získání fotografie a informací prokazatelně lež. Aby se dostala k bratrovi týraného chlapce, vědomě lhala pracovníkům brněnského Klokánku. Vydávala se za osobu s jiným jménem a na základě této lži se k dítěti nakonec dostala. V seriózních médiích platí, že se novinář může vydávat za někoho jiného pouze a výhradně tehdy, když jde o veřejný zájem. Tedy že díky falešné identitě například odhalí korupci ve státní správě či usvědčí politika z krádeže.“³⁵

„Zvláštní ochranu je třeba poskytnout obětem trestných činů a nehod. Ohled na oběti a příbuzné má přednost před uveřejněním identifikačních informací nebo fotografií.“³⁶

Chování novinářů v touze po senzaci vystihl americký novinář a politický komentátor Bernard Goldberg, když napsal: „Pokud jde o aroganci, moc a nedostatek odpovědnosti, jsou novináři zřejmě jedinými lidmi na této planetě, vedle nichž právníci vypadají jako dobráci.“³⁷

Tento případ novinářských postupů, který rozhodně není ojedinělý, mohl být impulsem českých politiků pro zavedení „náhubkového“ zákona a následného zkracení „neposlušných“ sdělovacích prostředků.

Záměr ochránit oběti trestných činů je zcela jistě v pořádku, ale účelný přílepek poslance Bendy o zákazu zveřejňování odposlechů svědčí o tom, že zákon, jak se domnívají nejen zástupci sdělovacích prostředků, je ušitý na míru některým politikům, zaměstnancům státní správy, lobbyistům, podnikatelům.

4.2 Cesta k přijetí „náhubkového“ zákona

Jak jsem již zmínila, jistě správný záměr ochránit oběti trestných činů před necitlivou a často neetickou publicitou se velmi rychle změnil v „náhubkový“ zákon zakazující novinářům daleko více činností. Rok od medializace kuřimské kauzy vyšla najevo díky zveřejnění odposlechů kauza napojení tehdejšího ministra vnitra Ivana

³⁵ Deník Rovnost. *Z komentáře Novinářská lež pro pravdu*. 17. 5. 2007.

³⁶ VYMĚTAL, Š. a kol. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha, 2008 s. 77.

³⁷ GOLDBERG, B. *Bias, A CBS Insider Exposes How the Media Distort the News*. Washington D. C., 2002, st. 1.

Langer (ODS) na zločineckou organizaci Františka Mrázka. Odposlechy se tehdy prokázalo, že Langer lobboval za zájmy Mrázka. Tato aféra byla podle novinářů a některých politiků doslova impulsem pro pozměňovací návrh zakazující odposlechy, nenápadně vsunutý k prvotnímu cíli chránit oběti trestných činů do výsledné podoby zákona č. 52/2009 Sb. Zveřejněné odposlechy poškodily celou řadu politiků. Kromě Langer to byl v roce 2006 i poslanec Vladimír Doležal (ODS) nebo asistent Miroslava Topolánka Marek Dalík. V témže roce pak vyšla najevo kauza s biolíhem, v níž čelili podezření lidé kolem ČSSD.

Informace získané z odposlechů a jejich následná medializace zcela jistě vedly k poškozování politiků, a tak v říjnu 2008 předložil Marek Benda (ODS) kompletní pozměňovací návrh, který zcela změnil charakter původního záměru chránit oběti trestných činů. Veřejnost v něm spatřovala a dosud spatřuje omezení svobody slova, kterou do té doby média víceméně disponovala.

I přes zásadní změnu celého zákona jej Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky schválila v celém rozsahu (ještě ve stejném měsíci, ve kterém jej Benda předložil). Pro hlasovaly tři čtvrtiny poslanců ze všech stran zastoupených tehdy v parlamentu (pro hlasovalo celkem 149 zákonodárců).

Zákon se tedy hladce dostal v prosinci do Senátu. Zde ale narazil. Senát s ním nesouhlasil a vrátil jej zpět poslancům. Proti bylo 49 z 69 přítomných senátorů. Zákon posléze nepodpořili senátoři ze všech politických stran a uskupení a situace se v horní komoře opakovala. O dva měsíce později ale poslanci Senát přehlasovali a prezident Václav Klaus dostal zákon na stůl ke konečnému schválení. Klaus svůj souhlasný podpis tehdy vysvětlil tvrzením, že zveřejnění policejních odposlechů může narušit soukromí obyčejných lidí a jeho úkolem je bránit práva těchto obyčejných lidí proti sedmé velmoci - tedy médiím.

4.3 Znění „náhubkového“ zákona

Nový odstavec § 8b

(1) „Osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace o osobách uvedených v § 8a odst. 1 pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům. O tom musí být tyto osoby poučeny.

(2) Nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži.

(3) Zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by umožnily zjištění totožnosti poškozeného uvedeného v odstavci 2, je zakázáno.

(4) Pravomocný rozsudek nesmí být zveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a bydliště poškozeného uvedeného v odstavci 2. Předseda senátu může s přihlédnutím k osobě poškozeného a povaze a charakteru spáchaného trestného činu rozhodnout o dalších omezeních spojených se zveřejněním pravomocného odsuzujícího rozsudku za účelem přiměřené ochrany zájmů takového poškozeného.

(5) Pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak, nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu podle § 88a, nebo informace získané sledováním osob a věcí podle § 158d odst. 2 a 3, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.³⁸

4.4 Klady a zápory „náhubkového“ zákona

Pokud bychom hledali pozitiva, který zákon přinesl, našli bychom podle novinářů jediný - a to již výše uvedená ochrana obětí trestných činů. Zvláště pak dětí. Autor zákona Marek Benda na svých webových stránkách odmítá tvrzení, že by „náhubkový“ zákon trestal novináře. „Já nikoho za nic netrestám. Jen jsem se podílel na stanovení pravidel, co z trestních spisů smí být legálně zveřejňováno. V právním státě musí platit, že o vině a trestu rozhoduje soud a jen ten může prohlásit viníka a uložit mu trest. Všechno ostatní je maximálně v rovině nějaké veřejné dehonestace.“³⁹

³⁸ Česko. Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestním řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2009, částka 18, s. 706. Dostupný z WWW: <<http://vezenipronovinare.cz/priloha/text-zakona-cz.pdf>>.

³⁹ Marek Benda [online]. Praha 2009 [cit. 5. 3. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://www.marekbenda.cz/vypsat.php?id=118&page=aktuality>>

Dále pak uvádí, že každá svoboda má své meze a v případě novinářské svobody jsou těmito mezemi ochrana osobních údajů konkrétních lidí. „To je jediné, co chráním. Nijak se nebojím, co o mně novináři píší a co si o mně myslí, to je jejich plné právo.“⁴⁰

Lze se domnívat, že protesty novinářů by zřejmě nebyly tak mohutné, kdyby zákon chránil pouze oběti trestných činů. Nejvíce vadí v tomto případě právě zákaz zveřejňování odposlechů a tvrdé sankce. Tuto nevoli vyjádřil v únoru 2011 šéfredaktor deníku Blesk v zemi Vladimír Mužík.

„S původním záměrem, jehož původním cílem bylo poskytnout ochranu obětem trestných činů, aby nebyly nadále traumatizovány publikováním informací o sobě a svých blízkých, lze na sto procent souhlasit. Původní záměr se však zvrhl v paskvil takového ražení, že ve svých důsledcích omezuje svobodu slova a zcela znemožňuje u policie ověřovat informace.“⁴¹ S tímto tvrzením se ztotožnila většina šéfredaktorů sdělovacích prostředků a společně pak začala proti této novele protestovat ve formě otevřených dopisů. K novinářům se přidali i senátoři a někteří politici.

5 REAKCE NA ZÁKON

Reakce na přijatý zákon jako na celek byly téměř výhradně negativní. S novelou nesouhlasili novináři, část senátorů, poslanců a zahraničí, včetně Evropské unie.

5.1 Protesty

Část českých novinářů protestovala už v okamžiku, kdy poslanecká sněmovna schválila novelu v říjnu 2008. Tehdy šéfredaktoři zaslali dopis předsedovi Senátu Přemyslu Sobotkovi dopis, v němž upozornili na fakt, že zákon byl přijat příliš rychle na to, aby měli zástupci médií spolu s odbornou veřejností možnost se k záměru vyjádřit.

Do druhé vlny protestů médií v dubnu 2009 se zapojila všechna média a jednomyslně se shodla, že se zákonem sice nesouhlasí, nicméně dodržovat ho budou. Nelíbilo se jim, a dosud poukazují na to, že zákon je v rozporu s novelou Ústavy, která

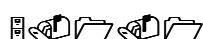
⁴⁰ Marek Benda [online]. Praha 2009 [cit. 5. 3. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://www.marekbenda.cz/vypsati.php?id=118&page=aktuality>>.

⁴¹ Blesk [online]. Praha 2009 [cit. 7. 2. 2011].

Dostupný z WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-novinky-domaci/112654/sefredaktor-deniku-blesk-o-tzv-nahubkovem-zakone.html>>.

zajišťuje svobodný přístup k informacím a svobodě projevu. Dále argumentují tím, že zákon značně omezuje možnosti plnohodnotného informování veřejnosti a je přímo ušitý na míru zejména politikům a dalším veřejně činným osobám, jejichž jména se tak nebudou moci stát součástí trestního řízení. V neposlední řadě varují před nejasnou formulací zákona, umožňující více výkladů a tím, že tak nastanou absurdní situace. Jako příklad se dá použít kuriózní případ, kdy Miroslav Macek se na sněmu zubařů popral s ministrem Rathem. Od 1. dubna 2009 by hlavní sdělení zprávy mělo vypadat následovně: „Jistý vládní činitel byl zfackován“.

Stížnost k Ústavnímu soudu

Senátor Petr Pithart (KDU-ČSL) podal po měsíci a půl od vstupu „náhubkového“ zákona do platné legislativy (tedy dne 15. května 2009) stížnost k Ústavnímu soudu, pod kterou se podepsalo 34 senátorů. Zároveň apeloval na to, aby byl tento případ projednán přednostně. Stížnost podpořil tehdy dvojnásobný počet senátorů, než je pro tuto stížnost dle zákona nutné získat. Ve stížnosti, kterou si Petr Pithart nechal vypracovat od Jaroslava Fenyka, profesora trestního práva na Masarykově a Karlově univerzitě, napadá fakt, že zákon nevymezuje pojem veřejného zájmu a sekundárně tak ohrožuje některá práva zakotvená v Ústavě. Dále poukazuje na problém, že zákon záměrně vytváří komunikační bariéru mezi policií a veřejností.

Senátorům jde především o zrušení zákazu zveřejňování informací o podezřelých a obviněných během trestního řízení a zrušení zákazu policejních odposlechů. Naopak v zákoně navrhují ponechat zákaz zveřejnění osobních údajů obětí zločinů. Soud zatím nerozhodl – podle posledních informací shromažďuje vyjádření všech dotčených stran.

Projekt na webu vezenipronovinare.cz

Jelikož většina českých novinářů a šéfredaktorů předních českých deníků, týdeníků, televizních stanic, internetových serverů a zástupců unie vydavatelů denního tisku a profesní organizace českých novinářů zákon odsoudila, vytvořila alespoň jako protest společný webový projekt s doménou vezenipronovinare.cz, v němž soustředí veškeré informace o „náhubkovém“ zákonu. Veškeré články jsou přístupné jak v češtině, tak v angličtině. Tímto chtějí autoři upozornit na problém i zahraniční čtenáře. V hlavním menu se laik dozví, jak zákon vznikl, co už nesmí vyjít, dopisy a protesty, články o zákonu či samotný text zákona. Webový projekt novinářské obce je

z pochopitelných důvodů jednostranný a nepřipouští žádné vlastní pochybení žurnalistů. I přes to slouží jako vodítko k dalšímu chápání souvislostí s touto problematikou.

Zahraniční reakce

„Náhubkový“ zákon tvrdě odsoudili jak zahraniční novináři, tak Evropská unie. První zmíněná skupina se ozvala již tři měsíce před samotným schválením zákona. Byla jím respektovaná mezinárodní novinářská organizace Reportéři bez hranic. „V nynější formě by zákon závažně podkopal právo na informace a být informován. Omezil by zdroje informací a vytvořil by bariéru investigativní žurnalistice. Evropská unie musí svými reformami zákona o médiích jít příkladem,“ uvedla 26. ledna 2009 ve svém prohlášení.⁴²

Reportéři bez hranic ve svém dokumentu tehdy českou vládu, která mimochodem předsedala Evropské unii, vyzvali, aby s ohledem na evropské volby od kontroverzního návrhu zákona odstoupila.

Spornou normou se Česká republika posunula o šest příček v žebříčku zemí podle tiskové svobody. Před „náhubkovým“ zákonem byla na 18. příčce, nyní se zařadila na 24. post.

„Žebříček zemí podle úrovně tiskové svobody 2011“⁴³

1.	Dánsko, Finsko, Irsko, Norsko, Švédsko
6.	Estonsko
7.	Nizozemsko, Švýcarsko
9.	Island
10.	Litva
11.	Belgie, Malta
13.	Rakousko, Lotyšsko, Nový Zéland
16.	Austrálie
17.	Japonsko
18.	Německo
19.	Kanada
20.	USA, Lucembursko, Británie
23.	Jamajka

⁴² *Reporters without borders*. [online]. 2009 [cit. 13. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://en.rsf.org/czech-republic-press-freedom-threatened-by-28-01-2009,34854.html>>.

⁴³ *Mladá Fronta Dnes*. [online]. 2011 [cit. 13. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svoboda-tisku-je-v-cesku-nahnuta-kritizuje-eu-nahubkovy-zakon-p6x-/domaci.asp?c=A110315_114105_domaci_jj>.

24.	Česká republika
25.	Kypr
26.	Maďarsko, Ghana

Kromě zahraničních novinářů vyjádřil znepokojení nad nedostatečnou svobodou a pluralitou médií v České republice také Evropský parlament. „Europarlament v usnesení vyzval Evropskou komisi, aby do konce roku 2011 předložila legislativní návrh upravující svobodu, pluralitu a nezávislé řízení sdělovacích prostředků v EU. Podle europoslance Jana Březiny se tak český parlament ocitá pod novým tlakem.“⁴⁴

6 „NÁHUBKOVÝ“ ZÁKON V PRAXI

Téměř za dva roky platnosti novely zákona se absurdita „náhubkového“ zákona snad nejzřetelněji ukázala v případě zavražděné Anny Janatkové. To, zda zveřejnit jméno oběti trestného činu vraždy, které však díky medializaci celá republika znala půl roku, znejistila řadu právníků, odborníků na mediální právo i samotného autora zákona.

6.1 Analýza konkrétní případu - případová studie

Celostátní pátrání po pohřešované Anně Janatkové vyžádalo veškeré údaje o nezletilé, tedy její celé jméno, adresu trvalého bydliště a v neposlední řadě i dívčino fotografii. Ačkoliv dívčino celé jméno a tvář byly národu známé, podle zákona 52/2009 Sb. neměly být po potvrzení, že zemřela v důsledku spáchání trestného činu vraždy, publikovány. Podle zákona se řídila i mluvčí pražské policie Andrea Zoulová, která avizovala, že v okamžiku, kdy bude totožnost dívky potvrzena expertízou, neměly by sdělovací prostředky zveřejňovat její jméno, a to včetně dalších podrobností, jež by mohly vést k identifikaci zavražděné. Ještě týž den (17. 3. 2011), kdy kriminalisté našli mrtvé tělo v pražské Tróji, vydala policie tiskové prohlášení, v němž identitu dívky „tají“ a zveřejňuje pouze věk. „Přivolání kriminalisté místo nálezu zajistili a

⁴⁴ *Mladá Fronta Dnes*. [online]. 2011 [cit. 13. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svoboda-tisku-je-v-cesku-nahnuta-kritizuje-eu-nahubkovy-zakon-p6x-/domaci.asp?c=A110315_114105_domaci_jj>.

začali prověřovat veškeré okolnosti. Vzhledem k dané lokalitě existovala velmi vysoká pravděpodobnost, že se může jednat o ostatky 9leté dívky, pohřešované od října loňského roku. Tělo bylo převezeno k provedení soudní pitvy. Při jeho prvotním ohledání soudním lékařem bylo s téměř stoprocentní jistotou zřejmé, že se jedná skutečně o ostatky 9leté dívky.“⁴⁵

Tuto tiskovou zprávu policie bychom mohli považovat za signál médiím, aby nadále již totožnost zavražděné nezveřejňovala. Ne všechna se zákonem řídila.

Jak média informovala

Čtenáři deníku Blesk, který vyšel 18. 3. 2011, se setkali s následujícím titulkem: „Nejsmutnější konec případu dívky, jejíž jméno znáte.“ V článku pak jméno dívky nestálo vůbec. Rozostřená byla i fotografie na titulní straně. Naprosto předpisově se zachoval i Deník, který se jménu dítěte vyhnul úplně.

„Naopak veřejnoprávní média, která jsou placena veřejností z cílené daně, tedy poplatku, a zákon pak tomuto médiu vymezuje rozsah služby,“⁴⁶ zveřejnila jméno dívky v celém rozsahu. Stejný postup informování zvolil i server ihned.cz a lidovky.cz.

O něco méně sdílnější byl server Mladé fronty Dnes iDNES.cz, který stejně jako magazín Týden zveřejnil jen dívčino křestní jméno.

Kdo v kauze Anička jednoznačně porušil zákon

Česká televize, ČTK, lidovky.cz, ihned.cz	Zveřejnil jméno oběť trestného činu vraždy v plném znění. Zákon zde na ochranu obětí trestných činů, zvláště pak nezletilých, byl porušen úplně.
idnes.cz, aktuálně.cz, týden.cz	Uvádí jenom iniciály dívky.
Deník, Blesk	Řídily se zákonem, jménu se vyhnuly zcela.

Aplikace zákona na případ

I když řada tištěných médií nebo jejich internetových portálů zákon porušila a zveřejnila plné jméno oběti trestného činu, sankciována nikterak nebyla. Podle ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila (ODS), který si nechal zpracovat právní rozbor na dané téma, je zveřejnění jména v tomto případě možné.

⁴⁵ *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-17-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/divka-zemrela-nasilnou-smrti.aspx>>.

⁴⁶ HVÍŽDALA, K.. *Moc a nemoc médií*. Praha, 2002, s. 172.

„Právní názor ministerstva spravedlnosti je, že zveřejňování jména v této kauze je možné. V pravém slova smyslu nejde o zveřejnění, protože jméno dívky se stalo veřejně známým už v době, kdy po ní bylo vyhlášeno celostátní pátrání. Kdyby se ale v jiném případě násilného trestného činu o oběti předem nepsalo, nepátralo by se po ní a nedošlo k předchozímu zveřejnění v takovém rozsahu, tak by zákaz platil.“⁴⁷

Jak se k případu, který zpochybnil smysl „náhubkového“ zákona postavil sám jeho autor Marek Benda? Byl to on, který médiím radil, aby se řídila zdravým rozumem a defacto novinářům vzkázal to samé, co Jiří Pospíšil. „Pokud byl někdo měsíce osobou pohřešovanou a hledal se, jeho jméno bylo používané a nyní se stal obětí závažného trestného činu vraždy, je samozřejmě možné zveřejnit, co se stalo, a o úmrtí informovat. Tohle musí být dáno zdravým výkladem zákona a zdravým lidským rozumem. Nevěřím tomu, že by to jakýkoliv výklad brzdil.“⁴⁸

Někteří právníci mají ale zcela odlišný názor. Celá věc je podle nich složitá a zákon by měl projít úpravou, aby k takovýmto absurditám v budoucnu již nedocházelo. Podle advokáta Jana Černého média neměla jméno Anny zveřejňovat vůbec. „Média by podle mého neměla jméno Aničky zveřejňovat, to už vidím na hraně. Přitom jen tím, že upozorní na okolnosti, už bude jasno, o koho jde. Lidé si z notoricky známého případu sami vydedukují, že šlo o tuto konkrétní dívenku. Za to pak média nemohou a neporuší zákon.“⁴⁹

Na nesrovnalosti pak upozorňuje i další advokát Josef Lžičař. „Mělo by být jasně napsáno v zákoně. Úpravu vůbec nepokládám za šťastnou, vše by v ní mělo být přesně formulováno. Poslanecká sněmovna nad tím příliš nepřemýšlela. Například výjimky v pátrání po nezletilých by měly být dány tam, kde je výjimka nezbytná. Náhubkový zákon má smysl v případě zneužití nezletilých. Osoby mravnostně poškozené by měly zůstat v utajení. Z hlediska jejich budoucnosti je to v pořádku, jinak by se s nimi mohlo dlouhá léta táhnout.“⁵⁰

Na tomto příkladu z praxe se podařilo upozornit na jistá hluchá místa v zákoně a také na to, jaká rizika v matení veřejnosti s sebou přináší.

⁴⁷ *Právo*. [online]. 2011 [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/domaci/228121-pripad-anicka-ukazal-absurditu-nahubkoveho-zakona.html>>.

⁴⁸ *Mladá fronta Dnes* [online] 1999 [cit. 2011-17-03]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pripad-anicka-zpochybnil-nahubkovy-zakon-a-znejistil-pravniky-pvz-/domaci.asp?c=A110317_153244_domaci_taj>.

⁴⁹ *ČT 24*. [online]. 2011 [cit. 18. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/118465-pripad-anicky-upozornil-na-chyby-v-nahubkovem-zakone/>>.

⁵⁰ *Mladá fronta Dnes*. [online]. 2011 [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pripad-anicka-zpochybnil-nahubkovy-zakon-a-znejistil-pravniky-pvz-/domaci.asp?c=A110317_153244_domaci_taj>.

6.2 Tresty za porušení „náhubkového“ zákona

Zákon, který měl v první řadě chránit oběti trestných činů, média i politici častokrát porušili. Ukázkovým se stal případ v roce 2009, kdy policie vyváděla z banky v Praze úřednici, která se stala rukojmím muže, jenž banku přepadl. Otřesenou ženu tehdy zabírala televize, fotili ji novináři, její identitu tak mohl znát prakticky každý. Zákon, který po půl roce platnosti tehdy porušila téměř všechna média, politici ani soudy neřešili. Za porušení „náhubkového zákona“ tak padla za dva roky jeho platnosti pouze jedna pokuta. Další případy se buď napravily domluvou, nebo bylo konstatováno, že zákon porušen nebyl.

Pochybení ministerstva

Necelé dva týdny po schválení novely trestního řádu a zákona, chybovalo samotné ministerstvo spravedlnosti, když na svém webu eJustice, jenž spravuje, uvedlo ve veřejně přístupné databázi nařízených jednání jména obětí trestných činů. Jednalo o přitom o jména zneužívaných dětí, které měl v původní verzi zákon chránit prioritně. Na případ porušení zákona upozornil jako první teplický soudce Miroslav Čapek a na ministerstvo spravedlnosti podal trestní oznámení. Ministerstvo se bránilo tím, že do portálu zasahovat nemůže a chyboval podle něj příslušný soud. Nakonec byl výsledek tohoto pochybení samotného ministerstva spravedlnosti vyřešen pouze domluvou ze strany Úřadu pro ochrany osobních údajů, který se s tímto zavázal, že od 1. června bude postupovat přísněji, a uplynulé dva měsíce, kdy zákon vstoupil v platnost, bral jako určité přechodné období.

Reakce čelních politiků

Prezident Václav Klaus pochybil v případě žhářského útoku ve Vítkově. A nebyl sám. Společně s ministrem pro lidská práva Michaelem Kocábem (SZ) zveřejnili informace, jež vedly k přímé identifikaci dvouletého dítěte. Problém tehdy řešil Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen ÚOOÚ).

Jako první se zabýval výrokem Kocába, v němž na ČT1 uvedl křestní jméno popáleného dítěte. Na dotazy novinářů, zda si je svého pochybení vědom, argumentoval, že zákon neporušil a že dívek se stejným jménem jsou v republice tisíce. To uznal i vyšetřující ÚOOÚ. K identifikaci dětské oběti tohoto trestného činu přispěl i Václav Klaus, a to v okamžiku, kdy přerušil výkon trestu otci dítěte a jeho plné jméno se objevilo na webových stránkách www.hrad.cz. „Nikdo nesmí v souvislosti s trestným

činem spáchaným na poškozeném jakýmkoliv způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let,“ stojí přitom v již citované novele zákona trestního řádu, kterou prezident republiky sám podepsal. O dva dny později ÚOOÚ uvedl, že v ani jednom případě nebyl zákon porušen. „Právním rozbořem dospěl úřad k závěru, že v případě veřejně sděleného jména (tedy nikoliv jména a příjmení) poškozené osoby není možné toto sdělení kvalifikovat jako informaci umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let. Proto v uvedené věci neshledal důvod k zahájení řízení.“⁵¹ Ke stejnému závěru dospěl i u případu prezidenta republiky.

První pokuta pro Vltava-Labe-Press

Historicky první pokutu za porušení „náhubkového“ zákona muselo v červnu 2010 zaplatit vydavatelství Vltava-Labe-Press dále jen (VLP), a to konkrétně za redakci Kroměřížského deníku. Sankci ve výši 3000 korun ji za uveřejnění totožnosti mladé ženy společně s uvedením věku a bydliště v případě přepadení sázkové kanceláře udělil Úřad pro ochranu osobních údajů. Právní zástupce společnosti VLP Jiří Petruš list obhajoval následovně.

„Poškozená byla v článku ztotožněna jako svědkyně. Autorka článku byla u soudu přítomna a nemusela vědět, že žena vystupuje i v procesním postavení poškozené. S podobným případem jsem se setkal poprvé, ač se mediálním právem zabývám asi 15 let. Úřad použil velmi striktní uplatnění „náhubkového“ zákona.“⁵²

I přes argumenty obhájce dostalo vydavatelství za porušení ustanovení trestního řádu pokutu a proti pravomocnému rozsudku se již neodvolalo a zaplatilo.

⁵¹ *Týden*. [online]. 2009 [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/kocab-nahubkovy-zakon-neporusil_116829.html>.

⁵² *České noviny*. [online]. 2010 [cit. 8. 4. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_img.php?id=1544>.

7 INTERNÍ PŘEDPISY MEDIÁLNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Tato kapitola má za cíl nastínit interní předpisy předních českých deníků, jejichž vypracováním byly většinou pověřeni právníci jednotlivých vydavatelství. Šéfredaktoři je pak měli za úkol tlumočit svým podřízeným. Jako zkoumané vzorky jsem si vybrala tři. Prvním z nich je bulvární deník Blesk, ze seriózních novin pak představím interní předpisy deníku MF Dnes. Jako třetí popisuje práce předpisy Českého rozhlasu.

7.1 Společnost Ringier Axel Springer CZ a. s.

Společnost Ringier Axel Springer CZ a.s je mediální společnost, která působí ve střední a východní Evropě. V České republice dosahuje 37 procentního podílu na trhu vydavatelů a disponuje 21 tištěnými deníky a časopisy a 12 internetovými servery. Mezi nejúspěšnější patří bulvární deník Blesk, společenský týdeník Reflex či deník Sport. Na základě následujícího pojednání si mohou čtenáři udělat jasnou představu o tom, na co si musí novináři při každodenní práci dávat pozor a čeho se jednoznačně vyvarovat. Dokument také radí, co dělat v situacích, kdy je pro novináře nutné danou informaci získat, nebo si ji alespoň potvrdit či ověřit.

1) Jako první se dokument společnosti zabývá neposkytováním informací ve fázi přípravného řízení (úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, do podání obžaloby). V něm policie, státní zástupce, soud bez ohledu na to, o jaký trestný čin jde, neposkytnou novinářům informace, které by vedly k identifikaci:

- Předpokládaného pachatele trestného činu
- Poškození osoby
- Svědka
- Zúčastněné osoby

Nebude přitom záležet na tom, zda jde o osobu veřejného zájmu.

V ostatních stádiích řízení neplatí žádná omezení, vyjma ochrany poškozených. Přestože platí zákaz týkající se poskytování informací, novináři musí:

- Pokusit se získané informace u orgánu činných v trestním řízení ověřit.
- Zjistit zda policie trestný čin šetří.
- Je vhodné získat informace o přesné právní kvalifikaci šetřeného trestného činu.
- Je-li pachatel médiím znám, zjistit, zda jde skutečně o označenou osobu
- Nepodaří-li se informace ověřit, najít náhradní věrohodný zdroj (obhájce, advokát, pachatel oběť)
- Média mohou zveřejnit věrohodné informace o trestné činnosti a totožnosti osob, **s výjimkou nezletilých pachatelů a poškozených**

2) Přípravné řízení

Policejní orgán, státní zástupce, soud mohou novinářům poskytnout informace v nezbytném rozsahu pouze pro účely pátrání po osobách nebo pro dosažení účelů trestního řízení.

Co dělat?

- Jsou-li informace poskytnuty, smí být zveřejněny k tomu účelu, pro který byly sdělovacím prostředkům předány.
- Po oprávněném zveřejnění lze mít za to, že není sic důvod osobní údaje utajovat, při zveřejnění je však nutné zachovat opatrnost.
- Je třeba chránit osobní práva, zejména obětí trestných činů.

Ochrana osob mladších 18 let

- Nikdo nesmí v souvislosti s jakýmkoli trestným činem spáchaným na osobě mladší 18 let zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného.
- Omezení se týká také pachatelů trestných činů do 18 let – a sice podle zákona o soudnictví mládeže.
- Orgány činné v trestním řízení mají povinnost nezveřejňovat v přípravném řízení žádné informace týkající se poškozené osoby.

Co dělat:

- Získat předchozí písemný souhlas zákonného zástupce a také nezletilé osoby.

- Pokud není souhlas ani nejde o oprávněné uveřejnění je nutné:
 - zamezit možnost identifikace poškozených pro širší okruh osob
 - zamezit sekundární viktimizaci poškozené osoby
 - zvláštní pozornost věnovat těm případům, kde došlo ke zranění oběti, popř. šlo o sexuálně motivovaný trestný čin
 - je-li k dispozici pravomocný rozsudek-důkladně přečíst výrokovou část, případně odůvodnění, a sice pokud obsahuje další omezení týkající se zveřejnění informací.

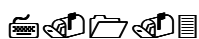
Ochrana poškozených

Zákon říká, že nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem vyjmenovaným v zákoně spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace.

Tyto trestné činy se týkají: trestních činů kuplířství, šíření pornografie, trestného činu proti životu a zdraví (vraždy, rvačky, ohrožování pohlavní nemocí, nedovolené přerušování těhotenství, účast na sebevraždě), trestného činu proti svobodě a lidské důstojnosti (omezování osobní svobody, loupež, obchodování s lidmi, porušení domovní svobody, vydírání, znásilnění, soulož mezi příbuznými...), trestného činu proti rodině a mládeži (dvojí manželství, opuštění dítětem zanedbání povinné výživy, týrání svěřené osoby, únos, obchodování s dětmi, ohrožování výchovy mládeže..)

Co dělat?

- Získat informaci, o jaký trestný čin se jedná, aby bylo zřejmé, zda se skutečně jedná o vymezený okruh trestných činů
- Získat předchozí písemný souhlas poškozeného
- Pokud není souhlas a ani nejde o oprávněné uveřejnění, je nutné:
 - zamezit možnost identifikace poškozených pro širší okruh osob
 - zamezit sekundární viktimizaci poškozené osoby

Postup při zveřejňování informací o obětech trestných činů

1) Z časového hlediska by zákaz týkající se zveřejňování identifikace poškozených měl působit od okamžiku, kdy se média hodnověrně dozví, že daná osoba se stala, či mohla stát obětí trestného činu. Opatrnost je nutné zachovat i u nevyjasněných úmrtí. Je nutné dbát, aby v budoucnu, když bude zřejmé, že došlo ke spáchání trestného činu, nebyla poškozená osoba při kombinaci několika zpráv ztotožněna.

2) U obětí trestných činů vyjmenovaných v Zákoně či obětí mladších 18 let zveřejňovat pouze iniciály jména a příjmení. Pouze ve výjimečných případech lze uvést iniciály osoby ve spojitosti s místem pobytu v podobě („J. N. z Prahy“).

3) Zveřejnění celého jména a příjmení přichází v úvahu jen v případě bylo-li jméno a příjmení již oprávněně zveřejněno, a rovněž v případě osob veřejného zájmu, padne-li rozhodnutí identitu oběti zpřístupnit.

4) Při uvádění údajů příbuzných oběti je možné definovat příbuzenský vztah k oběti, ale je třeba se vyvarovat uveřejnění příjmení příbuzného, zejména pak v tom případě, kdy je příjmení totožné s příjmením oběti

5) Je doporučováno rozostřovat i SPZ, i když zveřejnění fotografie automobilu se zřetelnou SPZ nemusí vést ke ztotožnění osoby, byť je vlastníkem daného vozu.

6) Pokud jsou uváděny skutkové okolnosti, jež by mohly blíže specifikovat okruh osob, z nichž pochází oběť, pak je třeba zachovat určitý stupeň anonymizace. Nemělo by být uváděno, že se obětí stal člen rodiny XY nebo jeden z bratrů XY. Půjde-li o případ týraného dítěte v rodině, je nutné zachovat opatrnost při specifikaci kolektivu, z jehož středu poškozený pochází v případě, že má kolektiv více členů (alespoň deset osob) je možné uvést např., „člen pěveckého souboru.

7) Při uvádění bydliště oběti uvádět pouze název obce, bez další specifikace (např. ulice). Bližší specifikace je možná pouze ve větších městech (typu krajských měst), ovšem nejvýše na čtvrtě, nikoli konkrétní ulici. Na druhé straně je třeba pečlivě zvažovat uvedení byt' jen názvu obce u malých obcí s max. několika sty obyvateli, zejména pak pokud půjde o trestné činy vůči osobám mladším 18 let.

8) Fotografie z místa činu či bydliště (domu, v němž došlo ke spáchání trestného činu) jsou přípustné v případě, kdy z nich nebude možné (pro osoby, jež danou lokalitu osobně neznají) bez dalšího identifikovat přesnou adresu bydliště.

9) Pokud oběť v důsledku daného trestného činu zemřela, lze mít za to, že již nedochází při zveřejnění její identity k sekundární viktimizaci, přesto je nutné postupovat tak, aby byly zohledněny zájmy pozůstalých a nebyla dotčena nad přiměřenou míru památka oběti.

10) Informace, které byly již jednou zveřejněny před účinností zákona, je možné opětovně uveřejnit, je však třeba zohlednit oprávněné zájmy dotčených osob ve smyslu předpisů o ochraně osobnosti. Proto by neměly být zejména v citlivých případech (např. týrání dětí) uváděny i u známých případů jména osob mladších 18 let.

11) Zveřejnění fotografie bez dodatečné anonymizující úpravy (páska přes oči, rozostření), by mohlo být porušení zákona, pokud by daná osoba byla identifikována pro širší okruh osob, než jsou ty, jež jsou s ní skutečně v každodenním kontaktu. Přípustný by však mohl být celkový záběr na více osob, bez zdůraznění osoby poškozeného, pokud by poškozený nebyl na první pohled seznatelný a identifikovatelný. Pokud není souhlas se zveřejněním, vůbec by neměla být publikována portrétní fotografie, ani příslušně upravená.

12) Zveřejnění nahrávky hlasu nebude obvykle identifikující, ledaže by se jednalo o tak charakteristický hlas, kdy je zřejmé, o koho se jedná (známý umělec či politik).

13) Pokud dojde k trestnému činu tak, že jeho svědky je značné množství lidí (koncert se stovkami či tisíci účastníků, přímý přenos v televizi apod.), pak lze mít za to, že ke zveřejnění dané informace došlo a není důvod ji utajovat. Přesto je nutné dodržovat zásadu přiměřenosti a dbát ochrany práv dotčené osoby a její rodiny. Pokud se nepodaří získat souhlas dotčené osoby a nejde o osobu známou, je vhodné uvádět její iniciály.

14) Pokud byla informace již zveřejněna a nejsou pochybnosti, že se tak stalo nezákonně, lze mít za to, že informaci je možné zveřejnit či převzít. U přebírání informací tohoto typu je doporučeno vždy uvádět zdroj.

15) Pokud jde o uvádění informací o tom, že zahraniční média zveřejnila identitu osoby, jejíž identifikace není v České republice možná, pak lze uvést název média, které danou informaci uveřejnilo, nemělo by se však odkazovat na konkrétní pořad či internetovou stránku, kde lze danou informaci nalézt.

16) Vzhledem k tomu, že klasifikace trestného činu nemusí být na první pohled zřejmá, je na místě postupovat ve smyslu zákona v následujících případech:

- došlo ke zranění oběti
- došlo k vyhrožování v souvislosti s nějakým konáním oběti
- šlo o sexuální motivovaný čin

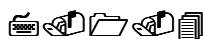
17) Zákazy se nevztahují na trestné činy, kde dojde ke zranění většího počtu osob (dopravní nehody, teroristické útoky)

18) V případě, že rámci rozhovoru s nějakou osobností (celebritou) vyjde najevo, že tato osoba byla týrána např. otcem a mohla být naplněna skutková podstata trestného činu, u kterého je zákaz zveřejňování identifikace obětí. Pokud taková osoba zároveň nesdělí, že pachatel byl odsouzen, nebo že bylo podáno trestní oznámení, není

dán zákonný důvod pro získání předchozího písemného souhlasu. Přesto je na místě o souhlas požádat.

19) Přichází v úvahu anonymizovat poškozené osoby a skutkové okolnosti záměrnou záměnou názvů, jmen. To má však význam jen tehdy, pokud poškozená osoba souhlasí s publikováním příběhu, ale pod podmínkou změny jména, místa a dalších okolností případu, které by vedly k identifikaci.

20) Diskuze na internetu: jde o službu poskytovanou uživateli a vztahují se na ní příslušná ustanovení zákona o některých službách informační společnosti. Poskytovatel této služby nemá povinnost dohlížet na obsah a ani aktivně vyhledávat obsah, je-li protiprávní. Jakmile se však o protiprávním obsahu dozví, je povinen jej odstranit. V tomto smyslu by měla být upravena pravidla diskuze a odstraňování závadného obsahu.

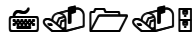

Souhlas se zveřejněním údajů

U nezletilých osob musí se zveřejněním osobním údajů souhlasit jeden zákonný zástupce. Pokud není známo, že je poškozený omezen ve své způsobilosti k právním úkonům, nebo to nevyplývá z okolností, lze mít za to, že novinář jednal v dobré víře a tato skutečnost nemůže být k tíži sdělovacího prostředku. Zákon požaduje jak souhlas poškozeného, tak jeho zákonného zástupce, Za odpovídající věk k udělení souhlasu nezletilého lze považovat 14 let. Jednou udělený souhlas může být kdykoli odvolán. Vzhledem k písemné formě souhlasu, mělo by být odvolání rovněž písemné.

Co dělat?

- Je třeba vybavit se předtištěnými formuláři
- Lze si představit udělení generálního souhlasu pro všechny sdělovací prostředky, v takovém případě minimálně jeden získá písemný souhlas a ostatním poskytne pro účely evidenci
- Za písemný souhlas lze považovat veškerý souhlas, který je udělen písemně a ze kterého je patrné, čeho se souhlas týká, kdo jej činí, komu je souhlas udělen, včetně e-mailové zprávy. SMS je možné také považovat za písemný souhlas.
- Sdělovací prostředky by měly souhlas uschovat pro případ správního řízení, případně trestního stíhání a sice po dobu minimálně jednoho roku, u trestního řízení pak ale pět let.

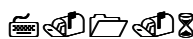
Odposlechy

Co říká zákon: Nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

- Zákaz se týká jen odposlechů, které byly získané podle příslušných ustanovení trestního řádu
- Pořízení a použití zvukových záznamů v rámci zpravodajské licence se zákazu netýká
- Zákaz by měl dopadat na zveřejňování informací, které byly zveřejněny před účinností zákona
- Odposlechy nesmí být uveřejněny minimálně do provedení důkazů před soudem

Co dělat?

- Pokud se podaří získat souhlas, zveřejnění je možné
- Není vyžadován písemný souhlas, ale měl by být získán před zveřejněním
- Chybí-li souhlas ke zveřejnění a jedná-li se o věc veřejného zájmu a osobu veřejného zájmu, je možné zvážit rizika, a pokud převáží právo na informace nad ochranou soukromá, lze informace výjimečně uveřejnit, mělo by být zvláště dbáno oprávněných zájmů dotčené osoby
- Po provedení důkazů před soudem lze informace zveřejnit při dodržení zásad platných při zveřejnění citlivých informací, které mohou zasáhnout soukromí.

Zpravodajská licence

Podle zákona 12 odstavce 3 občanského zákoníku: Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídit a použít přiměřeným způsobem pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

Co dělat:

- V případech osob veřejného zájmu – přes zákaz prozradit totožnost poškozeného, zvážit, kdy převažuje veřejný zájem na poskytnutí

informací nad ochranou dotčené osoby a informace přijatelným způsobem zveřejnit, zejména půjde-li o politiky.

- U ostatních osob veřejného zájmu zachovat opatrnost, případně získat souhlas.⁵³

7.2 Český rozhlas

Český rozhlas (dále jen ČRo) s téměř 1500 zaměstnanci je veřejnoprávní rozhlasový subjekt řízený zákonem č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlase. Jako takový není zapsán v obchodním rejstříku, ale bylo mu přiděleno identifikační číslo.

Stejně tak jako redaktoři soukromých společností, se i tito žurnalisté musejí řídit dle zákona.

„Zákonem č. 52/ 2009 Sb. došlo 1. dubna 2009 ke změně zákona

č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, jakož i některých dalších zákonů (trestní zákon, přestupkový zákon nebo zákon o ochraně osobních údajů). Podmínky ochrany osobních údajů specifikované novelou č. 52/2009 Sb. se vztahují na veškeré materiály zveřejněné od 1. dubna 2009, a to i tehdy, byly – li pořízeny před účinností novely.“⁵⁴

Poskytování informací o své činnosti v trestním řízení

S odkazem na novelizaci trestního řádu by neměly orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) v přípravném řízení zveřejnit jakoukoliv informaci umožňující identifikaci osob účastnících se na trestním řízení (obviněný, poškozený, svědek zúčastněná osoba), vyjma údajů týkajících se těchto osob pro účely pátrání či dosažení účelu trestního řízení (odhalení pachatele). Redaktoři Českého rozhlasu se musí omezit pouze na podání podstatných informací týkajících se trestní věci, které jsou dosud provedenými důkazy dostatečně prokázány, nezveřejňovat údaje o osobách účastnících se na trestním řízení, které přímo nesouvisí s trestnou činností. „Lze předpokládat, že informace poskytnou médiím samotné OČTŘ, poskytují je za účelem jejich zveřejnění tehdy, budou-li si za všech okolností vědomi, že je poskytují novináři, redaktorovi, konkrétního sdělovacího prostředku.“⁵⁵

⁵³ Ringier Axel Springer CZ a.s. *Interní dokument*. Praha, 2009.

⁵⁴ Český rozhlas. *Interní dokument*. Praha, 2009.

⁵⁵ Český rozhlas. *Interní dokument*. Praha, 2009.

Podmínky zveřejňování informací o poškozených a jiných osobách účastnících se na trestném řízení

V redakci Českého rozhlasu se zaměstnanci musí řídit obecným zákazem zveřejňovat informace v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem (ve veřejných sdělovacích prostředcích) vyobrazením nezletilého poškozeného nebo poškozeného, vůči němuž byl spáchán některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti, proti rodině a mládeži, kuplířství nebo šíření pornografie informací, ve které je uvedeno jméno nebo příjmení poškozeného, nebo jiné údaje umožňující identifikaci. „V souvislosti s výše uvedeným poškozeným se v této souvislosti rozumí:

- Osoba mladší 18 let. Zákaz se vztahuje na všechny poškozené.
- U ostatních osob je zákaz omezen na tyto trestné činy:

Trestné činy proti životu a zdraví

Vražda – vražda novorozeného dítěte matkou, ublížení na zdraví, rvačka, ohrožování pohlavní nemocí, nedovolené přerušování těhotenství, účast na vraždě...

Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti

Omezování osobní svobody, obchodování s lidmi, soulož mezi příbuznými...

Trestné činy proti rodině a mládeži

Dvojí manželství, opuštění dítěte, zanedbání povinné výživy, týrání svěřené osoby...

Trestný čin kuplířství

Trestný čin šíření pornografie

Není rozhodující, zda šlo o osobu veřejného zájmu či nikoliv, ale pouze to, zda osoba mladší 18 let stala obětí jakéhokoliv trestného činu nebo se osoba starší 18 let stala obětí některého z výše uvedených trestných činů.

Zákaz zveřejnění se u osob starších 18 let tedy nevztahuje na oběti jiných trestných činů, jakými jsou např. podvod, zpronevěra, lichva, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka, obecné ohrožování nedovolené ozbrojování, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů...

Pokud jde o řízení před soudem, postupuje se podle příslušných ustanovení trestního řádu zohledňujících zásadu veřejnosti.

„Nepřikročí-li tedy soud k vyloučení veřejnosti při hlavním líčení nebo veřejném zasedání s ohledem na zájmy poškozeného, nelze veřejnosti bránit v účasti na řízení. V takovém případě lze před veřejností projednat informace o poškozeném v rozsahu,

v jakém jsou potřebné k projednání věci před soudem. Veřejnost je však vázána povinností sdělené informace dále nešířit. Účastní-li se jednání novináři, mohou si sice, pokud s tím předseda senátu souhlasí, pořizovat zvukové či obrazové záznamy z hlavního líčení nebo veřejného zasedání, nicméně při přenosu v televizi či rozhlase musí zabránit zveřejnění vyobrazení poškozeného, jeho osobních údajů.⁵⁶

7.3 Vydavatelství Mafra

Redaktoři Mladé fronty Dnes na rozdíl od pracovníků Českého rozhlasu dostali do rukou méně obsáhlý dokument, který nevykládá složité a často nejasné paragrafy a právní oddělení se zaměřilo na jednoduchý postup při práci novináře po zavedení „náhubkového“ zákona a spíše než na zákon samotný, upozorňují na jistý etický kodex.

Jak píší o citlivých věcech a cizím soukromí

Obecně platí, že MF DNES informuje i o soukromí osobností, přitom ovšem zachovává jistá pravidla. Především v některých situacích se zdržuje toho, aby publikovala určitou informaci jako první (a ti v tomto případě ji publikuje jen tehdy, když dotčená osoba MF DNES údaj sdělí sama či odpoví na dotaz.

Majetek a peníze

MF DNES může jako první přinášet informace o majetkových a finančních poměrech různých osobností: počíná si však přitom opatrně, s ohledem na to, že některé zvláště citlivé informace mohou být považovány za porušení ochrany osobních údajů.

Opatrnost se ovšem nevztahuje:

- na politiky a šéfy firem vlastněných státem, tedy na všechny činitele, kteří jsou placeny z peněz daňových poplatníků – tedy ty, na něž se vztahuje platný zákon o střetu zájmů,
- na osoby policejně stíhané či souzené, pokud má taková informace jednoznačný vztah k jejich kauze,
- na údaje, které obsahují veřejně dostupné registry (obchodní rejstřík, katastr nemovitostí, burza atd.)
- na případy, kdy člověk tyto informace zveřejní sám či na námi učiněný dotaz.

Přesné adresy bydliště

⁵⁶ Český rozhlas. *Interní dokument*. Praha, 2009.

Přesnou adresu bydliště bez souhlasu příslušné osoby MF DNES nezveřejňuje. Může ovšem přinést fotografii bytu či nemovitosti bez údajů vedoucích k jasné identifikaci adresy. Výjimkou z tohoto pravidla jsou situace, kdy je informace o přesné adrese nezbytnou částí informace o vážném politickém či kriminálním případu.

Okolnosti smrti

Informaci o příčinách a okolnosti smrti MF zveřejňuje. Výjimku představují pouze situace, kdy si rodina něco takového výslovně a aktivně (tj. nikoli na dotaz MF DNES) nepřeje.

Alkoholismus a drogy

Informace o holdování nějaké osobnosti alkoholu a drogám nepřináší jako první, což ovšem neznamená, že by takové informace nezjišťovala a nesnažila se je ověřit. Jako první nicméně zveřejňuje takové informace v situaci, kdy:

- a) činnost člověka je natolik ovlivněna těmito substancemi, že má zásadní kriminální či politické důsledky nebo představuje vážnou hrozbu pro bezpečnost státu,
- b) s požíváním těchto substancí je spojena nějaká událost, o níž se beztak informuje (kolaps, akutní převoz do nemocnice atd.)

Kdy MF DNES zveřejňuje jména a fotografie u viníků a podezřelých

Jména a fotografie podezřelých zveřejňuje zpravidla až po jejich obvinění policií. Nestačí například pouhé trestní oznámení.

Jména či fotografie ovšem zveřejňuje ihned v těchto případech:

trestné činy s jasnými pachateli, kteří se doznali (příklad: vrah Zelenka)

zvláště závažné trestné činy (příklad: Stodolovi)

osoby veřejně činné (politici, významní úředníci...)

situace, kdy podezřelý souhlasí (například poskytne svoji verzi případu)

„MF DNES striktně neuveřejňuje jména ani fotografie, pokud jde o údaje vedoucí k identifikaci obviněných mladistvých, které nesmějí být v souladu s platnými zákony uváděny. V textech o lidech obviněných policií se musí přihlížet k presumpci nevinny. Neměly by se tedy používat formulace, z nichž nade vše pochybnost vyplývá, že obviněný skutečně zločin spáchal. Většinou je třeba důsledně psát „podle zjištění policie“, „z obvinění vyplývá“, „vyšetřovatelé zjistili“ apod. Na toto pravidlo bychom měli myslet dokonce i při tvorbě titulků.

Ve výjimečných případech může MF DNES upustit od zveřejnění jména a fotografie člověka obviněného policií.“⁵⁷

⁵⁷ Mladá Fronta Dnes. *Interní dokument*. Praha, 2009.

Jak přistupuje MF DNES k obětem tragédií a trestných činů

Redaktoři MF DNES přistupují při zjišťování informací k obětem trestných činů a tragédií či jejich příbuzným (známým apod.) nanejvýš ohleduplně a citlivě. Mimořádně opatrně postupují, pokud jsou oběťmi či příbuznými děti.

„Jména obětí a fotografie, které jasně vedou k jejich identifikaci, nezveřejňují jako první v případě, že to příbuzní vysloveně a aktivně odmítnou. Uplatnění tohoto pravidla v žádném případě neznamena, že by se o obětech nesnažili shromažďovat informace.“⁵⁸

Výjimka z tohoto pravidla je možná v případě informování o obětech teroristických útoků. Takovou výjimku musí schválit člen šéfredakce. Taktéž pokud jsou oběťmi děti pod 15 let, musí podobu informace o ní schválit člen šéfredakce.

8 Navrhované zmírnění „náhubkového“ zákona

2. března 2011 doporučil Sněmovní ústavně právní výbor schválit poslancům změkčení „náhubkového“ zákona. Sdělovací prostředky by podle tohoto návrhu měly právo zveřejňovat odposlechy. Ovšem pod jednou podmínkou. Musí převážít veřejný zájem nad zájmem ochrany soukromí. V praxi to znamená, že uveřejnit údaje by média mohla v případě politiků či funkcionářů podezřelých například z korupce.

⁵⁸ Mladá Fronta Dnes. *Interní dokument*. Praha, 2009.

Úpravu novely navrhoval při zasedání výboru iniciátor „náhubkového“ zákona Marek Benda. Chtěl, aby veřejný zájem musel převážet výrazně. Podpořil ho také Jeroným Tejc (ČSSD). „Pokud má být hranice překročena, musí to být jen v závažných případech,“ uvedl. Oběma poslancům oponoval náměstek ministra spravedlnosti František Korbel. Poukazoval na to, že kritérium veřejného zájmu je v zákoně i nyní a novelou by se mohl současný stav ještě horšit. Benda potom svůj návrh stáhl a výbor jednomyslně podpořil vládní předlohu.⁵⁹

V novele je kromě odposlechů také zahrnuto zmírnění pravidel pro psaní o problematice ochrany obětí trestných činů, a to na případy, kdy je opravdu důvodná. Po dva roky nesměli novináři údaje o účastnících například hospodské rvačky. Novela po dvou letech navíc zpřesňuje násilné a sexuálně motivované trestné činy, kdy oběti mají být důsledně chráněné před zveřejněním totožnosti. To, co v zákoně má být ponecháno, je ochrana soukromí dětí a nezletilých. Předloha dále doslova upravuje, kdo může novináři dát souhlas ke zveřejnění informací o zemřelých obětech. Dotyčnými osobami mají být nejbližší, tzn. manželka, partner, rodiče či děti.

9 ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce se staly širší souvislosti hojně diskutovaného zákona, který už druhým rokem do jisté míry ovlivňuje fungování médií a novinářskou práci. K uchopení uvedené problematiky jsem se kromě studování samotné právní úpravy (52/2009 Sb.) a celého legislativního procesu jejího schvalování stručně zabývala také uplatňováním cenzury v dějinách českého, respektive československého

⁵⁹ *České noviny – zpravodajský server ČTK*. [online]. 2011 [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/domov/parlament/zpravy/snemovna-asi-zmirni-takzvany-nahubkovy-zakon/603666>>.

státu, jehož mediální prostředí se v minulosti nejednou stalo místem oficiální propagandy spíše než základnou pro svobodné šíření myšlenek.

Uvedené teze jsem potom aplikovala na aktuální mediálně-společensko-politickou situaci, když jsem vycházela z předpokladu, že i zákon, který se nejen v českém mediálním diskurzu obecně označuje jako „náhubkový“, v zásadě rovněž představuje určitou formu cenzury. Kromě pozitivních aspektů vzniku jmenované předlohy, mezi které patří zejména snaha uchránit oběti trestných činů (můžeme se domnívat, že například z důvodu jejich sekundární viktimizace, která přichází spolu s jejich opětovnou mediální reprezentací), jsem pak po celou dobu mého zkoumání narážela na silnou kritiku „náhubkového zákona“, která přicházela nejen ze strany českých novinářů samotných, ale i od respektovaných organizací, z nichž jedna (Evropská komise) dokonce sama nepřímou ovlivňuje legislativní procesy v ČR.

Stěžejní část práce tvořila ryze praktická rovina. Vzhledem k tomu, že mám určitý přehled o novinářské profesi, aktivně jsem se snažila zmapovat konkrétní vztah tří renomovaných mediálních organizací (Ringier Axel Springer, MAFRA a Český rozhlas) k probíranému mediálnímu zákonu. Jinými slovy mne zajímalo, jak jmenované instituce zapracovali „náhubkový“ zákon prostřednictvím směrnic do svých rutinních zpravodajských postupů. Vzhledem k požadavkům na rozsah bakalářské práce, jsem se ovšem co do popisu konkrétní aplikace zákona v redakčních procesech, věnovala jen bulvárnímu deníku Blesk, a to konkrétně pomocí případové studie na silně medializovaném případě zavražděné dívky Anny Janatkové.

Překvapivě se ukázalo, že bulvární médium v tomto ohledu pečlivě dodržovalo „náhubkový“ zákon a identitu dívky úzkostlivě tajilo, veřejnoprávní Česká televize uváděla informace jasně vedoucí k identifikaci zavražděné dívky, přestože ji na to oficiální zdroje upozorňovaly. Právní názory (a to jak samotných tvůrců zákona, tak dalších odborníků), které se také staly předmětem méj analyzy, nicméně tento případ považovaly za tak specifický a precedentní, že o porušení zákona nešlo hovořit. Tím ovšem vyvstala otázka o oprávněnosti takový zákon vůbec schvalovat, což jsem v práci také neopomněla důkladně připomenout.

Teoretickou rovinu jsem v bakalářské práci ale touto sondou do novinářské praxe neopustila, neboť jsem se také, byť stručně, dotkla současné situace na poli kontroverzní mediální legislativy, když jsem hovořila o snaze předlohu zmírnit a také o stavu ústavní stížnosti, kterou se v současné zabývá době vrcholný soudní orgán v ČR – Ústavní soud.

Bakalářská práce dospěla k jasnému závěru. Zákon, jemuž se začalo přezdívat „náhubkový“, novináře omezil ve spektru zpráv, o kterých mohou informovat. Mimo jiné se stal užitečným nástrojem policie, která se za něj schovává a slouží jako výmluva, proč držet kriminální i politické kauzy pod pokličkou.

Jak ukázala praktická část bakalářské práce, je „náhubkový“ zákon nesmyslný. Nejvíce se tato absurdita ukázala na případu zavražděné Anny Janatové. Podle novely nesměla média po oznámení, že dívku našla policie mrtvou, zveřejnit její jméno a ani fotografii, i když její identitu znala díky rozsáhlým pátracím akcím celá republika už půl roku. Původní jádro „náhubkového“ zákona, bylo podle průzkumu mezi kolegy novináři v podstatě správné. Mělo chránit oběti trestných činů, zvláště pak ty nezletilé před často necitlivou medializací, tak jako v případě kauzy Kuřim. Zároveň ale také zakázal zveřejňovat odposlechy. Právě tento přílepek poslance Marka Bendy se stal hlavním terčem kritiky, protože novinářům zakazuje možnost informovat o trestných činech politiků a jim spřízněných osobách. Lze se tak jasně domnívat, že zákon je přímo šitý na míru námi volených zástupců. Byl to již zmíněný smutný příběh devítileté dívky, který plně ukázal na laxnost, s jakou jsou u nás zákony přijímány. I když překladatelem zákona byl právník, chybí mu zcela přesné definice pojmu, jedním z nich je například veřejný zájem, který v celém zákoně sehrává klíčovou roli.

Ač nejvyšší hrozby za porušení zákona jsou drsné, odnětí svobody na pět let, či pětimilionová pokuta, byl dosud mírně trestán jen jeden subjekt - redakce Kroměřížského deníku. Ta uvedla, celé jméno ženy, která se stala obětí trestného činu loupežného přepadení. Autorka tehdy dostala pokutu 3000 korun. I přes mírný trest, jeden přímý a alarmující důsledek pro Českou republiku vyvstal. Na žebříčku nevládní uznávané organizace Reportéři bez hranic, jsme se propadli o šest míst. To je dostatečný argument, který jasně podtrhuje novinářské mínění v České republice. Novináři přestávají být hlídacími psy demokracie.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

LITERÁRNÍ ZDROJE

1. BUDÍN, S. *Jak to vlastně bylo*. Praha : Torst, 2007. 617 s. ISBN 9788072153312.
2. CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha : Karolinum, 1998. 177 s. ISBN 80-7184-767-4.
4. GOLDBERG, B. *Bias, A CBS Insider Exposes How the Media Distort the News*. Washington D. C. : Regnery, 2002. 323 s. ISBN 0-89526-190-1.
5. HVÍŽDALA, K. *Moc a nemoc médií*. Praha : Dokořán, 2003. s. 268 s.

- ISBN 80-86569-70-5.
6. JIRÁK, J. *Masová média*. Praha : Portál, 2009. 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3.
 7. KONČELÍK, J. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha : Portál, 2010. 310 s. ISBN 978-80-7367-698-8.
 8. McNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-840-6
 9. MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Základy mediální výchovy*. Praha : Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-315-4.
 10. MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha : Grada, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8.
 11. OSVALDOVÁ, B., et al. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha : Libri, 1999. 180 s. ISBN 80-85983-76-1.
 12. REIFOVÁ I. A KOL. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004. 328 s. ISBN 80-71-78-926-7.
 13. STEJSKAL, J. *Zprávy z českého století*. Praha : Triton, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7387-170-3.
 14. ŠÁMAL, P. *Soustružníci lidských duší*. Praha : Academia, 2009. 613 s. ISBN 978-80-200-1709-3.
 16. VYMĚTAL, Š. a kol. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha : MV, 2008. 80 s. ISBN 80-7312-052-6.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. *Mladá Fronta Dnes*. [online]. 2009 [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?c=A091020_155121_media_pei>.
2. KONČELÍK, J. *Studijní materiály a texty k přednáškám z dějin médií 1938-1989* [online]. 2008 [cit. 10.3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.koncelik.eu/>>.
3. Parlament České republiky. *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, 1993* [online]. 1992 [cit. 10. 1. 2001]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

4. *Tiskový zákon*. [online]. 2005 [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://zakony-online.cz>>.
5. *Hospodářské noviny*. [online]. 2008 [cit. 1. 1. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-16998350-miroslav-jelinek-ochrana-zdroje-v-cem-je-verdikt-prulomovy>>.
6. *Mladá fronta dnes*. [online]. 2008 [cit. 1. 1. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?c=A090206_114711_media_nel>.
7. *Vězení pro novináře*. [online]. 2009 [cit. 3. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://vezenipronovinare.cz/CZ/jak-vznikl-zakon/>>.
8. Česko. *Zákon č. 52/2009 Sb. , kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb. , o trestním řízení soudním (trestním řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*. In *Sbírka zákonů, Česká republika. 2009, částka 18, s. 706*. Dostupný z WWW: <<http://vezenipronovinare.cz/priloha/text-zakona-cz.pdf>>.
9. *Marek Benda* [online]. Praha 2009 [cit. 5. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.marekbenda.cz/vypsati.php?id=118&page=aktuality>>
10. *Blesk* [online]. Praha 2009 [cit. 7. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-novinky-domaci/112654/sefredaktor-deniku-blesk-o-tzv-nahubkovem-zakone.html>>.
11. *Reporters without borders*. [online]. 2009 [cit. 13. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://en.rsf.org/czech-republic-press-freedom-threatened-by-28-01-2009,34854.html>>.
12. *Mladá Fronta Dnes*. [online]. 2011 [cit. 13. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svoboda-tisku-je-v-cesku-nahnuta-kritizuje-eu-nahubkovy-zakon-p6x-/domaci.asp?c=A110315_114105_domaci_jj>.
13. *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2011-17-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/divka-zemrela-nasilnou-smrti.aspx>>.
14. *Právo*. [online]. 2011 [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/domaci/228121-pripad-anicka-ukazal-absurditu-nahubkoveho-zakona.html>>.
15. *ČT 24*. [online]. 2011 [cit. 18. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/118465-pripad-anicky-upozornil-na-chyby-v-nahubkovem-zakone/>>.
16. *Mladá fronta Dnes*. [online]. 2011 [cit. 17. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pripad-anicka-zpochybnil-nahubkovy-zakon-a-znejstil-pravniky-pvz-/domaci.asp?c=A110317_153244_domaci_taj>.
17. *Týden*. [online]. 2009 [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/kocab-nahubkovy-zakon-neporusil_116829.html>.
18. *České noviny*. [online]. 2010 [cit.8. 4. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_img.php?id=1544>.
19. *České noviny – zpravodajský server ČTK*. [online]. 2011 [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/domov/parlament/zpravy/snemovna-asi-zmirni-takzvany-nahubkovy-zakon/603666>>.

PŘÍLOHY

- I.** Formulář pro souhlas se zveřejněním osobních údajů
- II.** Přepis rozhovoru se zástupcem šéfredaktora MF Dnes
- III.** Hlasování poslanecké sněmovny pro zákon 52/2009Sb.
- IV.** Dopis šéfredaktorů prezidentovi Václavu Klausovi

Příloha I

**Formulář pro souhlas se zveřejněním osobních údajů Ringier Axel
Springer CZ a. s.**

Zdroj: Interní dokument společnosti, Praha, 2009

VZOR

Souhlas k uveřejnění informací a osobních údajů

.....
Jméno, příjmení, titul

.....
Bytem

.....
Nar.

Jako zákonný zástupce (jméno a příjmení)

....., nar., bytem

..... uděluji obchodní společnosti

RINGIER ČR, a.s. souhlas s uveřejněním informací a údajů, které se jej týkají, a sice v souvislosti s trestným činem

..... jehož
byl(a) obětí (poškozeným).

Souhlas se uděluje pro sdělovací prostředky, které RINGIER ČR, a.s. vydává a provozuje.

Výslovně uděluji souhlas :

.....

V

.....

.....

podpis

Příloha II

**Přepis rozhovoru s českými novináři na téma „náhubkový“
zákon.**

Zdroj: TV Nova, pořad Střepiny, 1. 6. 2009

Stanislav Bruclík, moderátor

Je vždycky milé, když se někdo snaží udělat něco dobrého pro ostatní, byť se to třeba nemusí úplně podařit. Horší je, když se ukáže, že se to nepovedlo trochu víc a vůbec nejhorší bývá, když to nakonec prospěje něčemu úplně jinému, než právě dobrým úmyslům. Obávám se, že případ takzvaného náhubkového zákona spadá do poslední jmenované kategorie. Zákon, který měl původně chránit slabé, tedy oběti trestných činů či jiných katastrof, bude chránit také gaunery a v neposlední řadě i politiky. Absurditu nového předpisu vám přiblíží Markéta Holatová.

Markéta Holatová, redaktorka

Celkem nenápadný poslanec ODS Marek Benda. Náhubkový zákon, který je z velké části jeho dítkem, je ovšem nápaditý víc než dost.

Michal Musil, zástupce šéfredaktora MF Dnes

Je to zákon, který z větší části vymysleli politici, aby chránili sami sebe před nepříjemnými informacemi.

Miroslav Jelínek, předseda Syndikátu novinářů

Vadí jim, že mohou být odhalováni, proto vymysleli tento zákon.

Hana Hikelová, ředitelka zpravodajských stanic rozhlasu Radiožurnál

My hlavně doufáme v to, že praxe ukáže, že některé věci v tom zákonu doopravdy příliš logiky nemají a že jde o omezení novinářské práce.

Marek Benda, autor novely "náhubkového" zákona /ODS/

Protestuji proti slovu náhubkový zákon. Protestuji proti slovu náhubkový zákon.
Protestuji proti slovu náhubkový zákon, to je zákon o ochraně soukromí zejména obětí.

Markéta Holatová, redaktorka

I kdyby Marek Benda protestoval třeba tisíckrát, je nad slunce jasné, že minimálně novináři už nikdy kontroverznímu zákonu nebudou říkat jinak, než náhubkový. Důvodů je hned několik. Zakázat novinářům ihned odposílat ve zprávách nebo uveřejnit v novinách odposlechy s jasnou kriminální zápletkou, prostě nasazením náhubku je. Tím spíš, že jim za zveřejnění takových informací hrozí až 5 let ve vězení.

Miroslav Jelínek, předseda Syndikátu novinářů

Jestliže by novinář zjistil něco, co ..., o čem si myslí, že to má, že je to ve veřejném zájmu, tak potom prostě je to zpráva, která je pravdivá a zákon, který to omezuje, doslova kriminalizuje pravdu.

Michal Musil, zástupce šéfredaktora MF DNES

Pokud shledáme, že zveřejnění takového odposlechu je ve veřejném zájmu a odhaluje případ například korupce nebo podezření z korupce na vrcholné politické úrovni, tak v takovém případě to zveřejníme s tím, že samozřejmě budeme riskovat možné soudní řízení, protože ten zákon považujeme za protiústavní.

Markéta Holatová, redaktorka

Zákon původně vznikl se správným záměrem chránit před necitlivou publicitou třeba dětské oběti, jen se pak tvůrcům nějak vymkl z rukou.

Petr Mrzena, šéfredaktor zpravodajství TV Nova

Už teď máme přece celou řadu norem, které podobnou problematiku řeší, současné zákony, etické kodexy v redakcích a takhle nová úprava podle mého názoru povede k mnoha absurditám a rozhodně nepřispěje k lepšímu informování veřejnosti.

Aidan WHITE, generální tajemník Mezinárodní federace novinářů

Je to nepřijatelné a je velmi důležité, aby byla ochráněna práva médií pracovat svobodně, tak to je i v západní Evropě.

Markéta Holatová, redaktorka

Ano, už i ve světě si všimli, že náš „náhubkový“ zákon zavání cenzurou. Zákon ale neškodí jen novinářům samotným, míří i proti divákům, čtenářům a posluchačům. Bez souhlasu oběti trestného činu nebo v případě smrti bez souhlasu příbuzných obětí vám totiž už nesmíme říct, komu se co stalo. Když v srpnu roku 2004 tragicky zahynul celosvětově uznávaný hokejový trenér, během pár hodin ho oplakával celý národ. Kdyby se ta samá nehoda stala dnes, mohli by novináři informovat pouze o dopravní nehodě jistého nejmenovaného sportovce, pokud tedy nebudou obtěžovat příbuzné a žádat je o písemný souhlas.

Měli bychom si to nechat pro sebe?

Marek Benda, autor novely "náhubkového" zákona /ODS/

Já si myslím, že tohle už je hodně práce bulváru a já jsem s bulvárem nikdy nesouhlasil. Nevím, jestli je opravdu úkolem novinářů informovat o tom, komu se co stalo zlého.

Markéta Holatová, redaktorka

Vám připadá bulvární informace, že pan Hlinka zemřel při dopravní nehodě?

Marek Benda, autor novely "náhubkového" zákona /ODS/

Mně připadá, že každý má mít právo si rozhodnout o tom, jestli bude informovat o svém závažném zranění, o smrti svého blízkého.

Hana HIKELOVÁ, ředitelka zpravodajských stanic Českého rozhlasu

Informovat o virtuální osobě ztrácí smysl, protože to potom bude polovičatá informace,

ze které ten posluchač nebude vědět vůbec nic.

Markéta Holatová, redaktorka

Bez souhlasu oběti nesmí detaily zaznít, i kdyby lupiči s pistolí v ruce oloupili samotného prezidenta. Pokud ale třeba u našich sousedů oloupí německou hlavu státu, to vám řekneme. Kam náš zákon nesahá, totiž můžeme říct vše. Ale až bude u nás další matka krutě týrat své děti, její jméno od nás už neuslyšíte. A pokud třeba útočník zavraždí nějakého známého mafiána, opět budeme o detailech mlčet.

Marek Benda, autor novely "náhubkového" zákona /ODS/

Principiálně ano, byl-li někdo zavražděn, máte mít nejprve jeho souhlas, respektive souhlas jeho pozůstalých s tím, jestli o tom má být informován.

Markéta Holatová, redaktorka

Jenomže právě třeba v případě zastřeleného mafiána si lze jen těžko představit, že novinář ještě týž den vypátrá jeho rodinu a stihne s ní v osudný den vyřídit nutná povolení k odvysílání reportáže.

Myslíte si, že bude dostatečná informace, když v televizi řekneme, že byl vypátrán a nalezen vrah jistého pachatele, že je to úplně jiná zpráva, než když řekneme, že byl nalezen a vypátrán vrah Františka Mrázka například?

Marek Benda autor novely "náhubkového" zákona /ODS/

Tak říkám, Františka Mrázka už jste zveřejnili. Vy byste neměli na začátku zveřejnit, pokud nebudete mít souhlas, tak nezveřejníte, že to byl František Mrázek.

Markéta Holatová redaktorka

Ale, co se dá dělat? Zákon je zákon a my ho budeme dodržovat, jakkoliv s ním nesouhlasíme. Snad uspěje skupina senátorů, jsou mezi nimi i Bendovi spolustraníci se

stížností u Ústavního soudu a jednou bude ze zpravodajství zase zpravodajství a neokleštěné cosi.

Příloha III.

Parlament České republiky

Poslanecká sněmovna

Zdroj: Interní dokument Ringier Axel Springer CZ a. s.

48. schůze, 129. hlasování, 5. 2. 2009, 12:01

Novela z. o trestním řízení soudním (trestní řád)

NÁVRH BYL PŘIJAT

PŘÍTOMNO=161		JE TŘEBA=101					
[A]	[N]	[0] NEPŘÍTOMEN, [M]	[Z] ZDRŽEL				
ANO=129	NE=0	OMLUVEN	SE				
 ČSSD							
A	<u>Vlastimil</u>	A	<u>Jan</u>	0	<u>Vlasta</u>	A	<u>Robin</u>
A	<u>Aubrecht</u>	A	<u>Babor</u>	0	<u>Bohdalová</u>	A	<u>Böhnisch</u>
A	<u>Zuzana</u>	Z	<u>František</u>	A	<u>Karel</u>	A	<u>Josef</u>
A	<u>Brzobohatá</u>	Z	<u>Bublan</u>	A	<u>Černý</u>	A	<u>Čerňanský</u>
A	<u>Petr</u>	A	<u>Anna</u>	A	<u>Kosta</u>	Z	<u>Richard</u>
A	<u>Červenka</u>	A	<u>Čurdová</u>	A	<u>Dimitrov</u>	Z	<u>Dolejš</u>
A	<u>Zdenka</u>	0	<u>Robert</u>	A	<u>Jaroslav</u>	A	<u>Václav</u>
A	<u>Dopitová</u>	0	<u>Dušek</u>	A	<u>Fiala</u>	A	<u>Grüner</u>
M	<u>Jan</u>	0	<u>Michal</u>	A	<u>Jaromír</u>	A	<u>Vítězslav</u>
M	<u>Hamáček</u>	0	<u>Hašek</u>	A	<u>Chalupa</u>	A	<u>Jandák</u>
Z	<u>Zdeněk</u>	A	<u>Gabriela</u>	A	<u>Václav</u>	A	<u>Irena</u>
0	<u>Jičínský</u>	A	<u>Kalábková</u>	A	<u>Klučka</u>	A	<u>Kočí</u>
0	<u>Zdeněk</u>	A	<u>Karel</u>	A	<u>Jaroslav</u>	A	<u>Jiří</u>
0	<u>Kotouš</u>	A	<u>Kratochvíle</u>	A	<u>Krákora</u>	A	<u>Krátký</u>
0	<u>Stanislav</u>	A	<u>Pavol</u>	0	<u>Rudolf</u>	0	<u>Jan</u>
0	<u>Křeček</u>	A	<u>Kubuš</u>	0	<u>Kufa</u>	0	<u>Látka</u>
A	<u>Vladimíra</u>	0	<u>Radko</u>	A	<u>Lenka</u>	0	<u>Marcela</u>
A	<u>Lesenská</u>	0	<u>Martínek</u>	A	<u>Mazučová</u>	0	<u>Mertinová</u>
A	<u>Alfréd</u>	A	<u>František</u>	A	<u>Ivan</u>	A	<u>Hana</u>
A	<u>Michalík</u>	A	<u>Novosad</u>	A	<u>Ohlídal</u>	A	<u>Orgoníková</u>
0	<u>Jiří</u>	A	<u>Břetislav</u>	Z	<u>Jiří Petřů</u>	A	<u>Pavel</u>
0	<u>Paroubek</u>	A	<u>Petr</u>	Z	<u>Antonín</u>	A	<u>Ploc</u>
0	<u>Petr Rafaj</u>	0	<u>David</u>	Z	<u>Seďa</u>	A	<u>Ladislav</u>
0	<u>Josef</u>	0	<u>Rath</u>	A	<u>Miloslav</u>	A	<u>Skopal</u>
A	<u>Smýkal</u>	A	<u>Bohuslav</u>	A	<u>Soušek</u>	A	<u>Petr</u>
A	<u>Miroslav</u>	A	<u>Sobotka</u>	A	<u>Ladislav</u>	A	<u>Sunkovský</u>
A	<u>Svoboda</u>	0	<u>Hana</u>	A	<u>Ladislav</u>	0	<u>Zdeněk</u>
A	<u>Václav</u>	0	<u>Šedivá</u>	A	<u>Šincl</u>	0	<u>Škromach</u>
A	<u>Šlajs</u>	A	<u>Karel</u>	A	<u>Jeroným</u>	0	<u>Martin</u>
0	<u>Milan</u>	A	<u>Šplíchal</u>	A	<u>Tejc</u>	0	<u>Tesařík</u>
0	<u>Urban</u>	A	<u>Jindřich</u>	A	<u>Pavel</u>	0	<u>Miroslav</u>
A	<u>Miloslav</u>	A	<u>Valouch</u>	A	<u>Vanoušek</u>	A	<u>Váňa</u>
A	<u>Vlček</u>	A	<u>Ladislav</u>	A	<u>Václav</u>	A	<u>Lubomír</u>
A	<u>Cyril</u>	A	<u>Vomáčko</u>	A	<u>Votava</u>	A	<u>Zaorálek</u>
		A	<u>Ladislava</u>	0	<u>Petr</u>		

Zapletal

A Walter
 A Bartoš
 A Zdeněk
 A Boháč
 A František
 A Dědič
 O Eva
 O Dundáčková
 O Tomáš
 O Hasil
 A Pavel
 A Hrnčíř
 A Josef
 A Ježek
 A Jaroslav
 A Klein
 A Jaroslav
 A Krupka
 A Ladislav
 A Libý
 A Dagmar
 A Molendová
 A Jiří Papež
 A Jaroslav
 A Plachý
 A Jiří
 A Pospíšil
 A Daniel
 A Rovan
 A Karel
 A Sehoř
 A Pavel
 A Svoboda
 A Jan Špika
 O Vlastimil
 O Tlustý
 A Vladislav
 A Vilímec

Zelenková

O Jan
 O Bauer
 A Petr
 A Bratský
 A Vladimír
 A Dlouhý
 A Radim
 A Fiala
 A Vladimír
 A Hink
 A Radim
 A Chytka
 A Libor
 A Ježek
 A Jozef
 A Kochan
 A Ivan
 A Langer
 A Zdeněk
 A Mach
 O Petr
 O Nečas
 A Miloš
 A Patera
 A Ondřej
 A Plašil
 A Zdeněk
 A Prosek
 A Jana
 A Rybínová
 A František
 A Sivera
 A David
 A Šeich
 A Boris
 A Šťastný
 A Mirek
 A Topolánek
 A Oldřich
 A Vojř

Zuzka

Z Vojtěch
 Z Adam

Z Bebarová-
Rujbrová

Zgarba**ODS**

A Marek
 A Benda
 A Jan
 A Bürgermeister
 A Michal
 A Doktor
 A Dana
 A Filipi
 O Zdeňka
 O Horníková
 O Jiří
 O Janeček
 A David
 A Kafka
 A Miroslav
 A Krajíček
 A František
 A Laudát
 A Helena
 A Mallotová
 A Miroslava
 A Němcová
 A Alena
 A Páralová
 O Petr
 O Pleva
 A Aleš Rádl
 O Aleš
 O Řebíček
 O Pavel
 O Suchánek
 A Milan
 A Šmíd
 A Lucie
 A Talmanová
 O Tomáš
 O Úlehla
 A Tom
 A Zajíček

KSČM

Z Milan Bičík

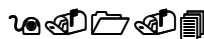
A Pavel
 A Bohatec
 A Jiří
 A Čepelka
 A Tomáš
 A Dub
 O Petr
 O Gandalovič
 A Michael
 A Hrbata
 A Miroslav
 A Jeník
 A Jan Klas
 A Petr Krill
 A Zdeněk
 A Lhota
 A Václav
 A Mencí
 A Zbyněk
 A Novotný
 A Daniel
 A Petruška
 O Jiří
 O Polanský
 O Daniel
 O Reisiegel
 A Martin
 A Říman
 A Lubomír
 A Suk
 A Vladimír
 A Šoltys
 A Petr
 A Tluchoř
 A Jan
 A Vidím
 Z Petr
 Z Braný

Z Alexander
Z Černý
Z Vojtěch
Z Filip
Z Pavel
Z Hojda
Z Ivana
Z Levá
Z Miroslav
Z Opálka
Z Josef
Z Vondruška

Z Jiří
Z Dolejš
Z Miroslav
Z Grebeníček
Z Kateřina
Z Konečná
0 Soňa
0 Marková
Z Václav
Z Snopek
Z Miloslava
Z Vostrá

Z Václav
Z Exner
Z Stanislav
Z Grospič
Z Vladimír
Z Koníček
Z Zdeněk
Z Maršíček
Z Josef
Z Šenfeld

0 Jiřina
0 Fialová
Z Milada
Z Halíková
Z Pavel
Z Kováčik
Z Ladislav
Z Mlčák
Z Karel
Z Šidlo

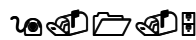
KDU-ČSL

0 Libor
0 Ambrozek
A Miroslav
A Kalousek
A Pavel
A Severa
A Ladislav
A Šustr

A Jiří
A Carbol
A Jan
A Kasal
A Cyřil
A Svoboda

A Jiří
A Hanuš
M Tomáš
M Kvapil
A Milan
A Šimonovský

Z Ludvík
Z Hovorka
A Vlasta
A Parkanová
A Michaela
A Šojdřová

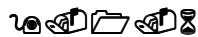
SZ

M Martin
M Bursík

A Kateřina
A Jacques

M Ondřej
M Liška

A Přemysl
A Rabas

Nezařazení

Z Věra
Z Jakubková
A Evžen
A Snítily

A Miloš
A Melčák
A Petr Wolf

A Juraj
A Raninec
Z Olga
Z Zubová

0 Jan
0 Schwippel

Příloha IV.

Dopis šéfredaktorů českých médií prezidentu republiky Václavu Klausovi

Zdroj: www.vezenipronovinare.cz

Vážený pane prezidente,

obracíme se na Vás ve věci návrhu zákona schváleného Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 5. 2. 2009, kterým má dojít k novelizaci zejména trestního řádu a trestního zákona. Předmětná novela mimo jiné zcela zakazuje zveřejňování jakýchkoliv údajů z policejních odposlechů a také zveřejnění samotné informace o tom, že odposlechy byly prováděny (do té doby, než budou tyto odposlechy provedeny jako důkaz před soudem). Případné zveřejnění takové informace je pak široce sankcionováno, mimo jiné i trestním postihem. Tento návrh zákona byl Poslaneckou sněmovnou schválen i přes nesouhlas Senátu.

Dovolte nám, abychom vyjádřili hluboké znepokojení nad obsahem tohoto zákona. Podle našeho názoru se jedná o zásadní zásah do činnosti médií a zároveň o nejvýznamnější změnu v oblasti mediálního práva od roku 2000, kdy byl přijat současný tiskový zákon. Tato změna byla přitom přijata (a následně Poslaneckou sněmovnou potvrzena přes nesouhlas Senátu) bez jakékoliv diskuse se zástupci odborné veřejnosti (odborníků, médií, syndikátu novinářů, unie vydavatelů apod.). Sama Poslanecká sněmovna přitom k diskusi se zástupci médií nikdy nepřistoupila, ačkoliv jsme z naší strany tuto možnost opakovaně nabízeli (jen pro úplnost v této souvislosti uvádíme, že senátoři si i přes krátké lhůty dané zákonodárným procesem prostor pro diskusi našli, a domníváme se, že i díky poznání možných praktických dopadů novely Senát navrhl ta nejproblematictější ustanovení vypustit).

Dovolte nám vyjádřit naše přesvědčení, že přijetí takto široce koncipovaného zákazu zveřejňování informací získaných v rámci odposlechů není nijak odůvodněno, představuje velmi citelný a neodůvodněný zásah do svobody projevu garantované Ústavou České republiky a jedná se o prostředek, který se zcela vymyká pojetí svobody

slova tak, jak se vyvinula ve vyspělých světových demokraciích. Pokud snad motivem změny zákona byla snaha ochránit fyzické osoby před zveřejňováním informací získaných z odposlechů tam, kde zveřejnění takových informací nebylo ve veřejném zájmu, musíme poukázat na to, že takové jednání je českým právem zakázáno již podle současné právní úpravy a může být na základě soudního rozhodnutí sankcionováno. Přitom také soudy, a nikoliv parlament cestou novely zákona by měly posuzovat, zda uveřejněním konkrétních informací došlo k překročení křehké hranice mezi veřejným zájmem a ochranou soukromí. Navržená zákonná úprava však neponechává v této souvislosti soudům žádný prostor pro úvahu a zavádí zcela neodůvodněně širokou kriminalizaci jednání, které nebude zpravidla pro společnost nijak nebezpečné.

Rádi bychom Vás proto požádali, abyste v daném případě zvážil použití své pravomoci vyplývající z čl. 50 Ústavy České republiky k vrácení tohoto zákona zpět Poslanecké sněmovně. Uvědomujeme si, že pro přijetí zákona hlasovalo i přes nesouhlasné stanovisko Senátu 129 poslanců a Vaše veto tak může být Poslaneckou sněmovnou přehlasováno. Domníváme se však, že právě Vaše odmítnutí zákona by mohlo přimět některé poslance, aby se nad dopady přijaté úpravy znovu zamysleli a znovu zvážili, zda je v zájmu naší demokracie tak kategorické omezení svobody slova.

S pozdravem

Robert Čásenský, šéfredaktor deníku Mladá fronta DNES,

Veselin Vačkov, šéfredaktor deníku Lidové noviny,

Petr Šimůnek, šéfredaktor deníku Hospodářské noviny,

Zdeněk Porybný, šéfredaktor deníku Právo,

Vladimír Mužík, šéfredaktor deníku Blesk,

Martin Ondráček, šéfredaktor zpravodajství TV Nova,

Michal Petrov, šéfredaktor zpravodajství České televize,

Pavel Zuna, šéfredaktor zpravodajství TV Prima,

Eva Hanáková, šéfredaktorka týdeníku Ekonom,

Pavel Šafr, šéfredaktor týdeníku Reflex,

Erik Tabery, šéfredaktor týdeníku Respekt,

Daniel Málek, šéfredaktor týdeníku Týden,

Alexandr Pícha, šéfredaktor ČRo 1-Radiožurnál,

Miroslav Jelínek, předseda Syndikátu novinářů,

István Lékó, šéfredaktor týdeníku Euro

Příloha V.

Odpověď prezidenta republiky Václava Klause šéfredaktorům českých médií

Zdroj: www.vezenipronovinare.cz

Vážená paní Hanáková, vážení pánové,

obdržel jsem Váš dopis, kterým mne žádáte, abych vrátil Poslanecké sněmovně PČR k novému projednání novely trestního řádu a trestního zákona (nejde však o „veto“, jak se mylně domníváte).

Odpovídám na podobné požadavky jednotlivců i profesních sdružení vydavatelů a novinářů v posledních dnech velmi často. Mimořádný lobbistický tlak dokládá i Váš dopis, podepsaný šéfredaktory největších médií v ČR, a znovu i předsedou Syndikátu novinářů, kterému jsem již na jeho dopis odpovídal. Svědčí to bezpochyby o tom, že část nové zákonné úpravy, dotýkající se zákazu zveřejňování odposlechů telefonních hovorů uniklých protizákonně z policejního vyšetřování (před projednáním případu u soudu), je vysoce důležitým zájmem Vaší profesní a podnikatelské skupiny.

Tomu zájmu rozumím. Chápu, že někteří novináři si zvyšují svůj profesionální status a popularitu právě ilegálním zveřejňování informací, které mají potenci (a již se tak mnohokrát stalo) nenapravitelně poškodit pověst, čest a společenské uplatnění nevinných občanů. Chápu rovněž, že v dnešním pojetí mediálního byznysu je z hlediska vydavatelů hlavním kritériem úspěšnosti zvyšování sledovanosti či čtenosti, od něhož se přímo odvíjí jejich podnikatelský úspěch (což paradoxně platí i pro tzv. veřejnoprávní média). To jsou jistě regulérní zájmy. Neregulérní však je na podporu těchto privátních aktivit argumentovat zájmem veřejným. Nemůže to být přece sama profesní skupina, která svůj produkt za „veřejný zájem“ případně označí, ale pouze nezávislý soud – a to vždy následně, protože každý případ je jiný, individuální a nelze jej zobecnit.

Nesouhlasím s Vaším názorem, že „navržená zákonná úprava neponechává v této souvislosti soudům žádný prostor pro úvahu“. Vidím to právě naopak. Pouze s tím rozdílem, že v nové úpravě se vyšší ochrany dostává oprávněným zájmům individuálního občana před zájmy mocné a vlivné profesní a podnikatelské skupiny.

Za dokonale ilustrativní v tomto smyslu pak pokládám zvláště Vaši myšlenku, že nová zákonná úprava „zavádí zcela neodůvodněně širokou kriminalizaci jednání, které nebude zpravidla pro společnost nijak nebezpečné“. Opravdu nevím, kde berete tuto jistotu. Dokládá však, že šéfredaktoři všech hlavních českých médií jsou přesvědčeni nejen o tom, že novináři mají právo zcela podle své libovůle zveřejňovat nelegálně získané policejní materiály, a tak se přinejmenším spolupodílet na multiplikaci a dramatickém násobení účinků trestných činů, ale dokonce se již cítí být i soudci své vlastní činnosti.

V tomto smyslu mi Váš dopis v mnohém opět trochu více otevřel oči.

Pokud jde o mou další argumentaci ve prospěch nově přijaté zákonné úpravy, odkazuji Vás na – bez mého vědomí – zveřejněnou odpověď předsedovi Syndikátu novinářů. Vzhledem k tomu, že je jedním z podepsaných i pod Vaším dopisem, zveřejním i já tuto svou odpověď na Váš dopis.

Věřím, že pochopíte, že jako prezident republiky při vážení dvou důležitých zájmů, které mají oba svou oporu v Ústavě České republiky, budu vždy stát na straně toho slabšího, jenž se svých svobod a práv dovolává daleko obtížněji, tedy jednotlivého občana.